

Az

ALSÓ-LENDVAI

ÁLLAMSEGÉLYLYEL FÖNTARTOTT

POLGÁRI FIUISKOLA

TIZEDIK

É R T E S I T Ő J E

AZ 1881—82. TANÉVRŐL.

SZERKESZTETTE:

MIKLÓS GERGELY

IGAZGATÓ.

NAGY-KANIZSA,

NYOMATOTT FISCHEL FÜLÖPNÉL.

1882.

17.

TARTALOM.

- I. Viszszapillantás az alsó-lendvai községi polg. iskola 10 éves multjára.
- II. Adatok az intézet ezen tanévi történetéből stb.
- III. Az intézet külső vezetése.
- IV. Tanító testület
- V. A kötelezett tantárgyak elvégzett tananyaga.
- VI. A renden kívüliek-é.
- VII. A tanulók érdemsorozata.
- VIII. Statistikai kimutatás.
- IX. A tanulmányozás eredményének áttekintése.
- X. Statistikai kimutatás az intézetnél 10 év óta működött tanárokról.
- XI. A 10 évi leltár.
- XII. Ezen évi leltár.
- XIII. Jótékonyág és jutalmazások.
- XIV. Tudnivalók a jövő tanévre
- XV. Statistikai kimut. az intézetben 10 év óta tanult ifjakról.

I.

Viszszapillantás az alsó-lendvai községi polgári fiiskola 10 éves multjára.

Az alsó-lendvai államsegélylyel fentartott polg. fiiskola a lefolyt tanévben fennállásának 10-ik évét fejezte be. Az intézet mindjárt az alkotmányos aera kezdetén, — midőn az 1868-iki XXXVIII. t. cz. megteremtette az új intézményt s 20. §-ában az 5000 lakóval bíró községeket annak felállítására utasította; midőn a törvényes jogait visszanyert nemzet az alkotmányos szellem hatása alatt oly fokozatos tevékenységgel, lázas izgatottsággal s tán több jóakarattal — mint tehetséggel kezdette meg minden téren százados mulasztásainak kipótlását s az ujjíásokat, s midőn még az egész polg. isk. intézmény új — a hatalmas culturával bíró szomszéd Németországból a hazai talaj megfelelő előkészítése nélkül átültetett intézmény vala hazánkban; a legelsőik között nyílt meg az 1872. évi nov. 18-án. Létrejövésére nézve döntő tényezőnként folyt be Alsó-Lendva geographiai fekvése és részben történelmi multja is, mivel a mint az iskola kilenczedik (1880|1 évi) értesítőjében közölt földrajzi leírásból és történelmi adatokból kitünik, A.-Lendva a vasutak korszakáig a Bécsből Trieszt felé irányzott forgalom egyik átkelő helye volt s a XV. és XVI. században, a vár és urodalmak akkori birtokosainak — a Bánffyoknak idejében a nemzeti mivelődésnek nevezetes pontját képezte, a hol a reformatiot pártoló Bánffy család 1573-ban könyvnyomdát is állított fel; s a hol ugyan azon időben gymnasium is létezett.

Azon körülmény, hogy a város legvégső vára a magyarságnak Zalamegye délnyugati szegletében, hogy természetes központja egy nagy kiterjedésű s népes vidéknek az alig pár mértföldre eső Stájerország, — a szomszédos Muraköz — és Horvátország tőszomszédságában s ezen speciális helyzeténél — s tiszta magyar jellegénél fogva hivatva van csak nemzetünk édes nyelvét terjeszteni vend ajkú polgártársaink között, de a vidék szellemi mivelődésének központjául is szolgálni az által, hogy a szegény sorsu lakósoknak, — kiknek anyagi erejük nem engedi, — de

másfelől nem is tűzhetik ki czélul — gyermekeik magasabb ki-
képeztetését, — alkalmat szolgáltatni arra, hogy azok itt találják
fel azon intézetet, mely rövidebb idő alatt, mint a gymn. és
realiskola, de sajátlagos céljához hiven épen azon műveltséget
adja meg az ifjunak, melyre szüksége van, hogy mint értelmes
művelt iparos, kereskedő, gazdász stb. megélhessen, hanem a ha-
zának szellemi tekintetben is hasznos, számításba vehető polgára
legyen —

Ezen többféle irányu és nagyfontosságú szempontok egy oly
intézet szükségessége mellett bizonyítottak, a melynek közremű-
ködésével a város ama fent vázolt missióját sikerrel megoldhatja.
De városunk szegénysége miatt egy ilyen ezreket követelő inté-
zetnek saját költségén való felállítására nem is gondolhatott.
Végre a ministerium felismervén a városnak és vidéknek valódi
művelődési szükségét az 1872 évi jul. hóban kelt ministerialis
határozattal engedélyeztetett egy gazdasági szakosztálylyal össze-
kapcsolt felső-népiskolának állam-segély mellett való felállítása.
(L. az intézet első értesítőjének 9 lapján!)

E fontos min. rendelet a csakhamar megtartott városi kép-
viseleti közgyűlésen nagy örömmel fogadtatott, mivel biztosítékot
nyújtott az eddig kevés figyelemre méltatott vidék szebb jövője
felől. Az ügy ilyen irányban azonban a min. leirat tudomásul
vételén túl nem haladhatott, mert a város s főkép népes vidéke,
a mely a létesítendő intézet tanulóinak nagyobb contingensét van
hivatva nyújtani, sajátlagos érdekeinek bővebb tanulmányozása és
szigorúbb megfontolása után a már engedélyezett felső-népiskola
helyett egy polgári fiiskola felállítása megfelelőbbnek találtatott.

Ezen óhaj kifolyásaként terjesztetett a magyar ministerium
elé szept. 7-én egy irat, melyben az engedélyezett, gazd. szak-
osztálylyal megtoldott felső-népiskolának egy hat osztályu polg.
fiiskolává átalakítása kérelmeztetett. Ezen irat egy küldöttség
által — Stierling Antal esperes-plebános. Zárjeczky Vincze
az Eszterházy herczeg tisztartója -- és Tomka György helybeli
kereskedő személyében, — nyújtatott át a nm. vallás- és köz-
oktatásügyi minister urnak. E kérvénynek meglett azon kedvező
hatása, „hogy a magas ministerium az okok tekintetbe vételével
leiratban csakugyan megengedte a polg. fiiskola felállítását Alsó
Lendván... A polg. isk. tanárai állomásokkal egybekapcsolt
járandóságok u. m. négy rendes tanár számára fizetés à = 800
frt., lakbér = 200 frt., két s. tanár à = 500 frt., két mű-
szaki segédtanár à = 400 frt., egy tan. az igazgatói teendőért
= 200 frt.; iródai átalány 100 frt., az intézeti szolga számára
= 300 frt., összesen: 6400 frt., az első évekre pedig: 5400

frt; egyelőre addig, míg a község anyagi viszonyai kedvezőbbekre nem változnak, az állampénztár terhére vállaltattak el. (Az első értesítő 9. 10. lapjain.) A város pedig az alapító oklevél szerint elvállalt tüzelő anyagról és a tanoda helyiségeiért járó 200—230 frt. lakbér fizetéséről tartozott gondoskodni.

A nm. vallás- és közoktatásügyi ministerium u. a. év okt. 26-án 28872 sz. a. leirata által kinevezettek az iskolához rendes tanári minőségben: Gy. Csókás György (ki egyszersemind az ig. teendők végzésével is megbízott) a meenyiségtudományi tárgyakra; Udvarhelyi Gyula — a nyelv- és történettudományi tárgyak tanárául; Cséka Károly mértani- és szabadkézi rajzra és Iványi Andor — a term. tud. tárgyakra; segédtanárokul: Alszeghy János — az ének- és zenére, Helyes Lajos a tornászatra.

A beiratások nov. 11—17. folytak s nov. 18-án Krób Pál kir. s. tanfelügyelő és a város nagyszámu értelmiségének jelenlétében az intézet ünnepélyesen megnyitott a 2 első osztályllyal és 38 tanulóval — az I. osztályban 17, a II.-ban 21. A tanulók közül 16 az értelmiségi- 22 pedig a közép osztályhoz tartozott. Bővebb felvilágosítást nyújtanak a XV. táblázatban a 10 évről összeállított statisztikai adatok.

Az intézet egyelőre az Eszterházy herczegség tulajdonát képező, történelmi nevezetességgel bíró alsó-lendvai vár felső emeletében helyeztetett el, hová 208 lépcső vezet fel s nyujt alkalmat ugy a tanuló ifjuság, mint a tan. karnak a mindennapi testgyakorlatok végzésére. E várban a körülmények szerint 7—8, nem valami tágas, de azért használható szoba bocsáttatik az intézet rendelkezésére, melyekért a csekély 30 frtnyi, egyenként járó díjat a város fizeti. Az így megkezdett uton és fokozatos buzgalommal háládt a tanítás. E közben az intézeti vagyon is tetemesen gyarapodott, a könyvtár-, földrajzi-, természetrajzi-, természettani-, rajz-, tornászati-, zene- és ének szertárak és régiségtár számára adományozott és vétel utján megszerzett tárgyak-, továbbá a butorok és vegyesneműek értéke: 1121 frt. 68 kr.-ra ment. (A második — 1873|4 évi — értesítő 19. lapján.) Jutalmazásokra aláírások utján begyűlt: 17 frt. 28 kr., 6 ez. frt., és 4 ez. huszas.

Az 1873|74 isk. évben már 3 osztálya volt az intézetnek. I. oszt. 11, II ba 14, III-ba 19 növendék iratkozott be — öszszes létszám: 44. Ez év főbb mozzanatai a következőkben tüntethetők fel: a tan. testületben csekély változás történt, a mennyiben az csak egy személyre terjedett ki. Cséka Károly rajztanár a losonczy állami gymnasiumhoz neveztetvén ki, helyette az 1874 évi febr. 19-én 4116 sz. a. kelt magas ministeri leirat

által Wascher József neveztetett ki id. minőségben. Az intézet segédeszközei a törvény által kijelölt oktatási célhoz képest a mult iskolai évben nem szereztethetvén be megfelelő mennyiségben: az iskolaszék kérelmére, s Molnár Pal országgyűlési képviselő úr, kinek az intézet létesítése körül is nevezetes érdemei vannak, közbenjárása folytán a nm. ministerium 550 frtot méltóztatott adományozni tanszerek beszerzésére. Mint egyik az intézetet ért legörvendetesebb eseményt kell felemlitenünk ezen évről azt, hogy Molnár Pál ur — az alsó-lendvai választó kerület képviselője — egy meleg hangon írott levél kíséretében, mely a negyedik — 1875|76-ik évi értesítőben szó szerint közöltetett, 400 o. é. frtot kegyeskedett a polg. iskolaszék elnökéhez küldeni azon határozott óhaj és kikötés mellett, hogy azon összeg a helybeli takarékpénztárba helyeztetvén évi kamataiból évenként a polg. fiúiskola szegényebb sorsu, jó tanuló és erkölcsös magaviseletű ifjai segélyeztessenek, jutalmaztassanak meg.

Ezen nemes tett által a polg. isk. ügye iránt való meleg érdeklődését és buzgalmát mutatta ki a lelkes adományozó, „*prohókálni* akarván a harczot a vérnélküli csatatéren,“ mint lelkesült levelében irá. Legyen osztályrésze a *boldogító önérzet* a nemes ügybarátnak és kísérje mindenütt a többször kifejezett — de elégszer nem ismételhető — jó kíváнат és azon forró hála, melyet a segélyezett szegénysorsu növendékek — eddigelé mintegy 18-an — éreztek és érezni meg nem szűnnek jól tevőjük iránt. Adjon Isten több ily nemes tanügybarátot s akkor a legnagyobb magyar ihletett jóslata: „Magyarország nem volt, hanem lesz,“ teljesüend.

Ezen isk. évben az intézetet Nucsecz József kir. első tanfelügyelő úr látogatta meg hivatalosan. Az intézet vagyona a könyvtár- és a különböző szertárak számára történt beszerzésekkel: 1035 frt. 73 kr.-ral gyarapodott. (1873|74-iki értesítő 19 lapján). Aláírások utján élmezéssel két szegény ifjú láttatott el, jutalomdíjakra begyűlt 21 frt., 4 drb ezüst huszas és 1 drb. 2 frtos. Tandij elengedetett 12 növendéknek = 67 frt. 50 kr.

A helybeli járásbiróság a büntetés pénzekből 43 o. é. frt., a takarékpénztár 4 frt. 56 kr.-ral segélyezte az intézetet.

Az 1874|75. iskolai év főbb mozzanatait a következők képezték: Gy. Csókás György id. ig. és Iványi Andor r. tan. állomásaikon megerősítették 1874 évi okt. 30-án 27831 sz. a. kelt magas ministeri leirat által; továbbá a tan. testület fizetése, mely az elmúlt két év alatt a polg. iskolaszék kezéhez volt utalványozva, az $\frac{1078}{1876}$ sz. magas ministeri rendelettel a helybeli adó-

hivatalnál utalványoztatott. A tantestületben csak annyi változás történt, hogy az eltávozott Helyes Lajos tornatanító helyébe Bóna Sándor el. isk. tanító neveztetett ki 11344 sz. a. magas rendelettel. Továbbá a vallás- és közoktatásügyi ministerium 1875 évi márcz 21-én 5290 sz. a. kelt kegyes leirata alapján a *Szoboda* féle alapítványból 105—105 frtos ösztöndíjban az intézetnek 2 növendéke részesült.

Az intézet ez évben IV osztályu volt, a I. osztályba jelentkezett 10 növendék, a II. és III. 7—7 főre olvadt le, a IV. oszt.-ban 10 növendék maradt meg, — összesen 34. E hanyatlásnak oka főkép a vidékbeli földmives osztály részvégtlenségében és visszahuzódásában rejlik; a mely osztály ma — a szellem uralmának századában — sem igen érzi szükségét a magasabb művelődésnek; nem látja be, hogy az ősektől örökölt és csaknem ereklyeként megőrzött gazdasági rendszer mellett, kivált midőn a sujtó elemi csapások még a szokásos „harangozás“ daczára is tönkre teszik a kizárólag csak terményeire támaszkodó gazdaember összes reményeit, mai napság nem tarthatja fenn magát a kis gazda az észszerű gazdálkodáshoz megkivántató szakismeretek és műveltség nélkül.

Intézetünk felvirágzására nézve mulhatlanul megkivántatnék, hogy a vidékbeli földmives osztály mentől nagyobb contingenszt szolgáltatasson évenként a polg. isk. tanulók létszámához, mivel a nem valami népes város nem képes egymagára a kellő számu növendékekkel ellátni az intézetet, a mely főleg a sűrű népességű vidékre támaszkodik, a melynek — fájdalom még mai napig is alvó — szellemi szükségeit kielégíteni (természetesen, ha azok már valahára felébrednek), és a megfelelő műveltséget nyújtani, nincs a polgári iskolánál czélszerűbb intézet. De a mint a 10 évi statiszt. táblázatból kitünik: Alsó-Lendva vidéke legnagyobb osztályának — épen a földmives osztálynak gyermekei látogatták legkevesebb mértékben az intézetet. — A 10 évi 401 összes népességből a helybeli és vidéki földmives osztályhoz tartozó növendék 61 volt, 15.2%. Egy-egy nagyobb községből a 10 év alatt alig nyert az intézet vagy egy növendéket.

E sujtó körülmény helyes felismerése és lehető orvoslása egyik főbb törekvését képezte az isk. évben ugy a tan. karnak, mint az iskolaszéknek. A tan. kar az iskola harmadik értesítője szerint: „A tan. testület e tanévben 12 tanácskozmányt tartott. Ezek mindenikében kiváló gondot fordított arra, hogy az intézet *beléletileg* czéljának s a helyi szükségletnek megteelő irányban fejlesztessék; mind pedig arra, hogy az *vidékünk műveltségének emelésére minél hamarább a kívánt eredménnyel hasson*. Ez

érdemben kiemelendő az 1874. nov. 29-iki tanácskozmány. Ez egy bizottságot nevezett ki oly célból, hogy az intézet felvirágozását előmozdító helyi és külsőket fürkészse ki, s azok lehető életbeléptetéséről egy az iskolaszék elé terjesztendő véleményes javaslatot állítson össze. A bizottság egy emlékiratban terjeszté elő kutatásának eredményét, melyben a vidék közönyének okául felhozott, hogy a polgárság még nem tudja felfogni a magasabb műveltség előnyét és hasznát, nem tudja belátni, hogy nem csak a prókátornak kell tanulni, hanem annak is, a kinek a prókátorra van szüksége. Az intézet emelkedésének érdekében a népnek nem csak az eleminél magasabb, — hanem még az elemi iskoláztatás iránt is fenlévő közönyének és idegenkedésének megszüntetése a művelődési vágy felébresztése által. Ezen célok elérésére az említett javaslat „egy népműveltséget előmozdító kör alapítását hozta indítványba az iskolaszék előtt. Az iskolaszék osztván az eszmét, sőt amaz még tágabb keretet és szélesebb alapot adva, kimondá egy „*Alsó-Lendva vidéki népnevelési egyesület*“ felállításának szükségét és aláírási iverk kibocsátása által hozzá is fogott a terv kivételéhez.

Ezen egyesület célja főképp abban állott volna, hogy a mint a fenebb felhozott okoknál is röviden érintve volt, a környékre hatást gyakoroljon akképen, hogy a vagyonosabb földmives osztálynak törekvése és vágya minél szélesebb mértékben felébresztessék az értelmes közép osztály számára megkívántató műveltség megszerzésére, hogy a nép fiai minél számosabban megkedveljék a kereskedelmi és ipari pályát, mely a földművelésen kívül, a melyhez makacson ragaszkodik a nép, sok eszközt nyújt jövője biztosítására; hogy minél tömegesebben felismerjék a polgári iskolában azon intézetet, mely azon ismereteket van hivatva nyújtani számukra, melyek által szellemileg képzett, versenyképes, független és önálló gondolkodásu s anyagilag is erős középosztály válhatik belőlök.

A szép terv azonban — talán azon általános, végzetszerű igazság sujtó hatása miatt: „hogy minden szép és jó eszme csak hosszú időn keresztül nagy küzdelmek árán tud utat törni magának“ a részvétlenség és közöny sziklaszirtjein hajótörést szenvedett. Hisz a népnevelési egyletek ma 10 év után is csak pium desideriumok. Tanuságul annyi szolgálhat ezen esetből, hogy nálunk most még az ilyen intézmények a nép műveletlensége és igen kis számu szellemi igényei miatt nagyon is koraiak. Szomorú a tanuság, de való, a minek megdöntésére kell csüggedést nem ismerő kitartással, erővel és tüzzel közreműködni a kultura minden munkásának.

Ez év eseményei között felemlithetjük még, hogy a nm. ministerium jul. hó 7-én 15427 sz. a. kelt rendeletével a jövő isk. évben az V. oszt. megnyitása is engedélyeztetett.

A városi intelligentia szokott nemeslelkűségéhez hiven ez évben is két szegény sorsu tanulónak nyújtott aláírások utján élelmezést. Az iskolaszék a tandíjt elengedte 16 növendéknek — 141 frt. értékben és tankönyvekkel segélyezett 11 növendéket — 68 drb. 51 frt 54 kr. értékben. Szorgalmi jutalmak fejében kiosztatott 1 drb. 10 frankos arany, 8 drb. ezüst forintos, 1 drb. 2 frtos ezüstpénz és 32 frt. o. é. érték részint pénzben, részint jutalomkönyvekben. Ezen összeg szintén a helybeli intelligentiától gyűlt össze aláírások utján.

A könyvtár és szertárak adományozás és megszerzés utján 372 frt 87 kr. értékű tárgyakkal gazdakodtak. (Harmadik értesítő 32. lapján.

Az 1875—76. isk. év.

Ezen isk. év nevezetes személyi változásokkal folyt le. Az V. osztály megnyitásával Káposztás Ferencz neveztetett ki segéd tanáru 1875. évi szept. 12-én 22064 sz. a. min. rendelettel; az állomásáról önkéntesen lemondott Wascher József rajztanár helyett Hencz Lajos és az év közben saját kérelmére 1876. évi apr. hó 4 én 5885 sz. a. min. rendelettel Kőszegre áthelyezett Csókás György ig. helyébe Udvarhelyi Gyula rendes tan. neveztetett ki máj. hó 2-án 9029 sz. a., ki év végével vette át az intézet vezetését.

Az intézet ezen évben V osztályu volt; I. oszt. 13; II. oszt. 11; III. oszt. 7; IV. oszt. 6 és az V. oszt. 2 növendékkel — összesen 39. Helybeli közülök 19, vidéki 20 volt. Egyéb részletes adatok a statisztikai táblázatban találhatók fel.

Ebből is látható annyi, hogy a népes vidék, melyre az intézet támaszkodhatik, ezen évben sem nyújtott valami sok növendéket.

Az intézet bel- és küléletében e lefolyt évben semmi nevezetesebb esemény nem emelkedik ki, haladt minden a megtörött uton. Mint az ország összes polgári iskoláira nézve nevezetes eseményt képezett ez évben a „Polgári Iskola“ cz. szaklap megindítása, melyet a polg. isk. tanárok országos szövetsége adott ki, s mely czélul a polg. isk. tanterv czélszerű átalakítását, a polg. iskolának a többi intézetek közt való helyének és céljának kijelölését, a végzett növendékek előtt megnyitandó tovább képző intézetek és életpályák kitűzését s egy szóval az egész intézmény népszerűsítését s nemzetünk középosztályában való meggyökerezé-

sét tüzte ki célul. Nagy szükség is volt erre a sok ellenszenv, gáncsoskodás és bizonytalanság közepette s célját, melyre azóta kitartással és buzgalommal törekedik, mai nap el is érte jó részt, mivel a legmagasabb helyen is érezték az új intézet hiányait az 1879. évi szept. 5 én 24793 sz. a. kelt magas ministeri rendelet végre egy jobb jövő hajnalát derítette fel a sokat üldözött polg. iskolákra.

Egyben azonban nem érthet mindenki egyet a nevezett lap és az országos polg. isk. tan. egyesület törekvésében t. i. azon lankadatlan és szinte a megszakadásig fokozott buzgalomban, mely folyvást a polg. iskolának középtanodává tételére irányul. Ha már egyszer lényegesen eltér a polg. iskola és az u. n. tudós középiskolák célja: akkor mire való vágyakozás; itt könnyen úgy járhatna a polg. iskola, mint járt a reáliskola, a mely szintén — mellözve egyik kitűzött célját — a középosztály művelését — középiskola lett egy szebb jövő reményében s maholnap csak úgy tarthatja fel életét, ha jellegéből kivetkőzve gymn. lesz s beleolvad abba. Maradjon tehát a polg. iskola az értelmes középosztály intézete, mely az eleminél magasabb és a középiskoláktól a gyakorlati élet követelményei szerint eltérő ismereteket nyújt . . .

E kitérés után visszatérve az intézet ezen évi történetére, felemlithetjük, hogy a helybeli értelmiség jótékonyága ez évben sem szünetelt, minek fényes jele, hogy aláírások útján két szegény sorsu tanuló láttatott el élelmezéssel; a szorgalmas tanulók között kiosztandó jutalomdíjakra ilyen uton begyűlt: 27 frt 40 kr., 7 ezüst huszas és 1 drb. két frtos tallér. A tandíj az iskolaszék által elengedett: 18 növendéknek = 162 frt; tankönyvekkel segélyeztetett: 16 növendék, 89 drb 69 frt 49 kr. értékben. Az „Alsó-lendvai takarékpénztár“ 21 frtot adományozott a polg. isk. felszerelésére. A könyvtár és szertárak gyarapodtak: 209 frt 57 kr. értékű tárgyakkal.

Az 1876 77. isk. év.

A tan. személyzetben a mult évben feltűntetett — vagy inkább jelzett változás ezen évben ment csak végbe. Az eltávozott Csókás György helyett a nm. ministerium 1876. aug. 7-én 16951 sz. a. kelt rendeletével Udvarhelyi Gyula r. tanárt bizta meg az ig. teendőkkal, u. a. rendelettel a mennyiségtudományi szakra Gerevich Emil középtanodai tanárjelölt neveztetett ki id. minőségben. A VI. oszt. számára szükséges s. tanító kinevezését a nm. tanügyministerium tekintettel az állampénztár kedvezőtlen helyzetére nem eszközölhetvén, minthogy a tan. kar elegendő

erővel nem rendelkezhetett s miután a körülmények szerint módosíthatni szándékolt torna tan. kinevezés — a mennyiben az a mennyiség tud. tárgyak egy részének tanítását is tartozott volna elvállalni bizonyos tiszteletdíjért, nem vezethetett célhoz: az V. és VI. osztály részleges egyesítése az egész évben fentartott. (ötödik értesítő 29. lap.) Ez évben a tan. kar az iskolaszék felszólítására a házi ipar ügyét tanácskozása tárgyává tévén, (29. és 30. lap) a *kosárkötést, fafaragást és szalmafonást* mint a vidék természeti viszonyainak leginkább megfelelő iparágakat ajánlotta pártolás és meghonosítás végett az iskolaszéknek. Ezen ügyben azonban még eddig nem történt semmi haladás.

Ez évben közöltettek: a nm. közokt. ministeriumnak 1876. évi szept. 14-én 18401 sz. a. magas rendelete, mely az előmenetel jelzésére egyöntetűség szempontjából: „jeles“ — „jó“ — „elégéses“ és „elégtelen“ fokozatok alkalmazását rendeli el; ugyancsak a nm. közokt. ministeriumnak 1876. évi 21056 sz. a. kelt rendelete, mely a polg. isk. tanulóinak a gymn.- és reáliskolába való átléphetését szabályozza és az 1877. évi márcz. 25-én 7483 sz. a. kelt rendelet, melylyel a nm. közokt. minist. a polg. iskola végzett növendékei elé egy pályát jelöl ki az által: hogy „a közmunka és közlekedési m. kir. minister urnak f. hó 9-én 20372 sz. a. kelt rendelete szerint *vasuti gyakornokokul a polgári iskolát jó sikerrel végzett növendékek is felvétetnek.*“ (ötödik értesítő 31 lap)

Ezen évben az intézetnek 49 növendéke volt, I. oszt. = 20, II. oszt. = 11, III. oszt. = 7, IV. oszt. = 5, V. oszt. = 4, és a VI. oszt. = 2.

Az értelmiség aláírások útján 4 fiut látott el élelmezéssel; a tandíj elengedtetett: 18 növendéknek = 183 frt; tankönyveket használatra kapott 16 növendék: jutalmazásokra aláírások útján begyűlt: 25 frt 30 kr., 5 drb. ezüst huszas, 1 drb. 2 frtos tallér.

Az intézetet ez évben látogatásával mélt. Ürményi József megyei főispán ur szerencséltette.

Könyvtár és szertárak gyarapodtak: 312 frt 45 kr. értékű tárgyakkal, mely érték csak a vétel útján beszerzett tárgyakra tartozik.

1877—78. isk. év.

Mint ezen isk. év egyik legnevezetesebb eseményét felemlíthetjük, hogy az intézet népessége az elmúlt 10 évi népességhez képest ez évben volt legnagyobb, összesen 53 növendék iratkozott be, I. oszt. 27, II. oszt. 11, III. oszt. 9, IV. oszt. 4 és az V. osztályba 2 növendék vétetett föl.

Az I. oszt. növendékeinek létszáma elég kedvezőnek mondható, mindamellett ez évi „Értesítő“-ben is constatáltatik azon ismeretes tapasztalat és jelenség, hogy a vidékbeli földműves osztály még mindig nem veszi eléggé igénybe az intézetet s lelkes szavak, intéztettek az igazgató által a vidékbeli jegyző- és tanító urakhoz s az értelmiséghez, mint a kiknek módjukban van hatni a népre, hogy a földműves osztályt a műveltség útjára terelve figyelmissé tegyék az ő kulturális követelményeiknek kielégítésére és betöltésére szolgáló polg. iskola iránt.

Ez évi értesítőben az elmúlt 6 évről statisztikai adatokat is közölt az igazgató.

A tan. személyzetben történt változások a következőkben tüntethetők föl: Gerevich Emil helyett az 1877. évi okt. 17-én 25182 sz. a. kelt magas ministeri rendelettel Trombitás Gyula polg. isk. tan. jelölt neveztetett ki; a tornatanítással pedig 1877—78. tanévre Káposztás Ferencz bízott meg 100 frt tiszteletdíj élvezete mellett a nm. ministerium 1877. évi aug. 31-iki 21647 sz. a. rendeletével.

Ez évben új tanterv hozatott a polg. iskolák számára, mely aug. 26-án 21678 sz. a. magas rendelettel bocsáttatott ki. A tantárgyak legnagyobb része már ezen évben az új tanterv szerint tanított, azokra nézve pedig, melyek a régi tanterv szerint nem tanítottak, a szükséges átmeneti állapotok készítették elő.

Az intézetet hivatalosan t. Krób Pál megyei tanfelügyelő úr látogatta meg 1877. évi decz. hó 9-én; az évi vizsgák ugyancsak a t. kir. tanfelügyelő úr elnöklete alatt folytak le jun. hó 12. és 13. napjain.

Nevezetes eseménye ez évnek még az intézet külső vezetése köréből, hogy t. Zárjeczky Vincze úr, ki annyi érdemet szerzett magának a polg. iskola létrehozása és megszilárdítása körül s ki az elmúlt 6 év alatt buzgó és tevékeny elnöke volt az iskolaszéknek, visszalépett tisztéről, helyébe pedig ezen állásra t. Nagy József urat, lendvjárási szolgabíró-t emelte a közbizalom.

A jótékonyság ezen évben sem szünetelt, az intelligentia aláírások útján 2 szegénysorsu növendék számára nyújtott ingyen ételmezést, jutalomdíjakra pedig 18 frt 80 kr. és 18 darab ezüst huszas gyűlt be. A tandíj elengedettett 14 növendéknek, összesen: 139 frt értékben; tankönyveket és rajzszerket használatra kapott 23 növendék. A könyvtár és régiségtár adományozás és beszerzés útján a többi szertárak pedig vétel útján szintén gazdagodtak, a vétel útján megszerzettek összes értéke: 54 frt.

Az 1878—79. isk. év.

Az intézet népessége ezen évben a várakozásnak és reményeknek semmi tekintetben sem felelt meg, összesen 34 rendes és 1 magántanuló jelentkezett. Ennek oka a már többször ismételt és felhozott bajokban gyökeredzik, legfőbb baj a közöny mellett a nép szegénysége volt, mely megölköje minden nemesebb törekvésnek, s mely békítő hatalmát — fájdalom — szélesebb meg szélesebb körökben terjeszti ki. Ezen segíteni nem állott módjában az intézetnek, valamint ma sem áll... A tan. testületben semmi változás sem történt. Trombitás Gyula és Hencz Lajos állomásaikon véglegesítették, a torna tanításával ideiglenesen Káposztás Ferencz bizatott meg.

Ingyen élelmezés nyújtásával az értelmiség két tanulóra nézve tette lehetővé a tanulhatást, a szorgalmasabb tanulók megjutalmazására: 15 o. é. frt., 9 drb. ezüst frt. és 23 drb. ezüst huszas gyült be. A helybeli takarékpénztár 24 o. é. frtot a t. kir. járásbíróóság pedig 5 o. é. frtot adományozott az iskola szer-tárának gyarapítására. Tandij elengedésben részesült: 14 növendék; az elengedett összeg: 141 frt o. é., tankönyveket használatra pedig kaptak: 14-en. A könyvtár és szertárak számára vétel utján beszerzettek értéke: 111 frt 29 kr.

Ezen évben halt el Alszeghy János ur, a r. kath. hitközség kántortanítója s az intézetnek 7 év óta buzgó énektanítója, ki 45 évi buzgó munkássága után a terhes pályán feledhetetlen érdemeket szerzett magának.

Az ország összes polgári iskoláira nézve korszakot alkotó eseményt képezett az 1879. évi ápril 26-án a nm. kultusminister ur által a reál- és polgári iskolák s az iparoktatás ügyének tárgyalása végett összehívott enquet, mely által az eddig félreismert polgári iskola számára biztosított az öt megillető hely. Ekkor mondotta boldogult Csengery Antal — az új intézmény egyik első apostola — ama nevezetes és emlékezetes beszédét, mely a polg. iskola szükségességét megdönthetetlen erővel bizonyította be, elnémitotta az ügy elfogult és még jobban mondva tájékozatlan ellenségeit, az új iskolának még eddig elég határozottan nem körvonalzott célját kijelölte s azon hiányokat, melyek eddig békítőlag hatottak munkálkodására, az elodázhatlan helyre-pótolás és javítás döntő erejével kimutatta. Azon megdönthetetlen igazságok: hogy „Helyes közoktatási rendszernek csak az mondható, a mely a nemzet minden osztálya szükségét törekszik kielégíteni“. S hogy „Van a nemzetnek egy nagy osztálya, a melynek szellemi szükségét az elemi oktatás távolról sem elégíti

ki, az oktatás pedig, mely a felsőbb oktatásra készít elő, tulajdonképpen a melynek módja is, akarata is van tovább taníttatni gyermekét, mint a szegényebb, kevésbé művelt osztálynak, de a tanításban rövidebb idő alatt kíván célt érni, mint azok, a kik a tudományos pályára készítik elő gyermekeiket; a melynek ennélfogva a népiskola kevés, a gymnasium és reáliskola pedig sok. A nép ezen nagy osztálya számára is gondoskodni megfelelő tanintézetekről oly feladat, a melyet ma már, a midőn a közép-osztály közgazdasági és politikai tekintetben is oly fontos ényezővé vált, egy nemzet sem téveszthet szem elől közoktatási rendszerének megállapításánál, hogy „Ezen szükség érzete idézte elő hazánkban is a polgári iskolát..., mely azon műveltséget van hivatva megadni, melyre egy tudományos pályára nem törekvő jobb módú művelt magyar állampolgárnak szüksége van“. Hogy a gymn. és reáliskola alsóbb osztályai teljes, összhangzó, általános műveltséget nem nyújtanak tudományos pályára nem menő középosztályunk szoros kapcsolatban állván a felsőbbekkel, azokkal egy közös célra működnek s csak azt készítik elő, a mi saját felsőbb osztályaikban nyeri betetőzését, — sok adatik elő bennök, a minek a tudós pályára nem törekvő növendékek hasznát nem vehetik, sok nem adatik elő, a mire szükségök volna stb. Ezen igazságok, melyeket a boldogult Csengery nagyszabású beszédében akkora súlylyal és erővel állított fel, teljesen tisztázták a polgári iskola célját és helyzetét, a hiányok pótlásának egész sorát vonták magok után s mert megdönthetlenné, biztosítani fogják az új intézmény jövőjét..

Az 1879 - 80. isk. év.

Ezen tanévben az intézet népessége ijesztő mértékben alá szállott, a 4 osztályba összesen 27 növendék iratkozott be. Eléggé ismeretesek az okok, melyek az ilyen kedvezőtlen eredményeket előidézik s melyek különösen a vidéki polgári iskolákkal igen gyakran éreztetik csüggesztő hatásukat. A tan. személyzetben az év lefolyta alatt annyi változás történt, hogy az elhalálozott Alszeghy János helyébe a zenetanítói tanszékre Murkovics János helybeli kántortanító, Hencz Lajos a keszthelyi polg. iskolához saját kérelmére áthelyezett rajztanár helyébe pedig Reissig Adolf okleveles közép-tanodai rajztanár neveztetett ki. Az év végével pedig az intézet vezetésében történt nevezetes változás a mennyiben t. Udvarhelyi Gyula ig. úr, ki az intézetnél 4 évig rendes-, 4 évig igazgató-tanítói minőségben működött, a nm. ministerium által a köz szolgálat érdekében áthelyeztetett a csáktornyai polg. iskolához. Ő igen szép emlékeket biztosított a maga számára az

intézet rövid történetében s azon jó kivánság kifejezésére vesszünk itt alkalmat, hogy buzgó munkálkodását a jövőben kíséрге a megfelelő elismerés és méltánylás! Áthelyeztetésének különösebb okait itt tárgyalni személyes tekintetek miatt nem tartjuk idő- és célszerűnek; megtették azt mások és részint ő maga is a lapokban; ki bővebb tudomást óhajt az egész ügyről szerezni, azt feltalálhatja a „Polgári iskola“ 1880. évi folyamának 9. sz. és a „Zalai Tanügy“ 1881. évi 12., 13., 16., 17., 18. és 20. számaiban.

A lefolyt év alatt hivatalosan meglátogatta az iskolát máj. 24 - 25 napjain t. Krób Pál kir. tanf. úr.

Az értelmiség szokott nemeslelkűségéből kifolyólag ezen évben három szegénysorsu fiut látott el élelmezéssel; aláírások útján jutalmazásokra begyűlt 19 frt és 2 drb. ezüst huszas. A helybeli takarékpénztár 41 frt 89 krajczárt, az alsó-lendvai polgárság 16 frtot — egy táncmulatság tiszta jövedelmét. — T. Lenk Ödön ur 36 meter részint nyers, részint száraz tűzifát kegyeskedtek adományozni az iskola számára.

A nm. ministerium a Szvoboda-féle 50 frtos ösztöndíjat egy tanulónak kegyeskedett adományozni. Tandíj elengedésben — összesen 166 frt. — részesült 16 növendék; tankönyvekkel ellátott 15 növendék. A könyvtár és szertárak gyarapodtak 116 frt 14 kr. értékű vétel útján beszerzett tárgyakkal.

Az 1879/80-iki isk. évnek fontos eseménye a polgári iskolai intézményre nézve az 1879. évi szept. hó 5 én 24793 sz. a. kibocsátott ministeri rendelet, mely az u. e. évi ápril 26-án tartott közoktatási enqueteon sürgetett hiányokat pótolta ki és reformokat léptetett életbe az által, hogy a polgári iskola növendékeinek más intézetekbe való átléphetése szabályoztatott, továbbá kijelöltettek a polgári iskolát végzett növendékek elé azon életpályák, melyek egyfelől a gyakorlati élet kívánalmainak megfelelnek, másfelől tisztességes megélhetést biztosítanak. (Kivonatossan közöltettek ezek az 1879 - 80-iki nyolczadik „Értesítőben“, azonkívül az idej értesítő „Tudnivalók a jövő isk. évre“ cz. cikkében is fel vannak tüntetve.) Ezen nevezetes ministeri rendelet korszakot alkot a polg. iskolák életében, egy szebb és jobb jövő felől nyujt biztosítékot s az új iskola megszilárdulására és fejlődésére fontos hatást gyakorol, mivel annak célját szerves összeköttetésbe hozta a gyakorlati élet szükségleteivel lerontván az eddig utban álló akadályokat.

Az 1880 - 81. isk. év.

A tanító-testületben mult évben jelzett változás akként ment végbe, hogy Udvarhelyi Gyula úr helyébe Dr. Szántó

Károly csáktornyai polg. isk. rendes tanító neveztetett ki (1880. aug. 19-én 23367 sz. min. r.), továbbá Reissig Adolf rajz-tanárt Halasi Béla váltotta föl. A IV osztályba 31 tanuló iratkozott be, 4 szaporodás a mult évi létszámhoz képest.

A „Jótekonyság és jutalmazások“ rovata ezen évben sem volt üres, a menyiben a helybeli intelligencia 3 vidékbeli szegénysorsu tanulót látott el élelmezéssel; a szorgalmas tanulók számára ezen uton szintén begyült 25 frt 60 kr. és 10¹/₂ ezüst huszas. T. Lenk Ödön úr mult évi szivességét 36 méter tűzifa adományozásával szintén megújította. A tandij fejében az iskolaszék által elengedett 13 növendéknek 106 o. é. frt. Uj tankönyvekkel — 67 kötet 42 frt 14 kr. 10 tanuló, ócskákkel — 61 kötet — 18 tanulói segélyeztetett; rajzszerek- és papiros 7 frt 97 kr. értékben osztattak ki. A helybeli volt dal-egylet phylloxera praeparatumra 7 frt 70 krt. adományozott.

A könyvtár- és szertárak ajándékozás utján 22 frt 10 kr. ért. és vétel utján 140 frt 77 kr. ért. tárgyakkal gazdagodtak.

T. Nagy József isk. széki elnök úr teendőiről lemondván, helyét t. Hajós Mihály ügyvéd ur foglalta el a közbizalom alapján.

Azon körülmény, hogy a vidékbeli földműves osztály az iskolát nem veszi kellőképpen használatba, s hogy ennek oka nem annyira a művelődés iránt való érzéketlenségében, mint inkább szegénységében rejlik: már régi idő óta élénk tudatában volt az intézet külső és belső vezetőinek s igyekeztek is ennek ellensúlyozására minden lehető eszközt és módot alkalmazásba hozni. Az 1874-75. isk. évben életbe léptetni szándékolt „Alsó-Lendva vidéki népnevelési egyesület“, a helybeli lelkes intelligentiának évről-évre nyújtott élelmezéssel való segélyezése; a sok tandij elengedés és tankönyvekkel való segélyezés az iskolaszék által és az évi „Értesítő“-kben a vidéki jegyzők, tanítók és az összes értelmiséghez intézett lelkes felszólítások az igazgatók által stb.: mind ezen célra irányultak.

A t iskolaszék a sok sikertelenség után egy új mód- és eszközzel kívánt gondoskodni az által, hogy Hajós Mihály isk. széki elnök indítványára a lefolyt iskolai évben tervbe vett egy a polgári isk. mellé felállítandó „tápiintézet“ létesítését, melynek alapszabályai fel is terjesztettek csakhamar megerősítés végett illetékes helyre, s az alaptőke előteremtésére nézve a felhívás ki is bossáttatott a vidékre. Ezen ügy eddigi állapotát feltüntetik az „Értesítő“ „jótekonyság és jutalmazások“ cz. rovatában közölt megjegyzések, s hogy ez valóban egyik támaszát fogja képezni a polg. iskolának, azt nem szükség bővebben fejtegetnünk; a

nem csekély fontosságú ügy érdekében kívánatos lenne, hogy az értelmiség a vidékbeli lelkész, jegyző és tanító urak szóval mindazok, kik a vidék szellemi haladását és így anyagi felvirágozását igazán szívéükön hordozzák, az ügyet a megérdemlett pártfogásban részesítsék.

Az 1881—82. isk. év főbb mozzanatai a II. cikkben vannak előadva.

Most már nincs egyéb hátra, mint eddigi fáradságunk betetőzéséül szerény intézetünk 10 éves multjának főbb eseményeit összehasonlíthatva s a XV. számú 10 évről összeállított statisztikai táblázat adatait egybevetve vonjuk el a multat megvilágító-, a jelen iránt megnyugtató- és a jövőre nézve reményeket keltő tanuságokat, és minden titkos vágyakozás nélkül a történetírás sokszerű és magas feltételekkel járó dicsőségére feleljünk meg azon jogosan feltehető kérdésekre is: hogy intézetünk minő szolgálatokat tett különösebb értelemben véve a városnak és vidéknek s mennyiben felelt meg általános értelemben azon szép és nagyfontosságú czélnak, melyet alkotói létesítéskor elejébe tűztek s intézői fejlődésének különböző phasisaiban határozottabban — meg határozottabban körvonalaztak.

Egyik legfőbb tanuságként emelkedik ki a statisztikai táblázatból az, hogy a 10 évi összes tanulóknak (401) 62.5%^o-át — összesen 250 növendéket a középosztály (iparos, kereskedő, földműves oszt.), tehát épen azon osztály, melynek érdekeit van hivatva szolgálni a polgári iskola; és hogy az összes eltávozottaknak — 134 ifju — 56.7%^o-a (76) kereskedő-, iparos- és gazdasági pályára ment, gymnásium- és reál-iskolába ment 19 növ. (6.17%^o); vidéki polg. iskolába 8 (5.97%^o); tanító-képezdébe 22 (16.41%^o), gyakorlati pályákra 9 növ. (6.71) s hogy eltávozott növendékeink eddigelé mindenütt derekasán megállották helyüket, az intézet jó hírnevét emelték, mely az intézet jövőjére nézve biztató zálogul szolgálhat. A gyakorlati pályákra távozott növendékek közül többnek a tisztességes megélhetést biztosító állása van, többen mint tanítók működnek s még többen jó eredménnyel folytatják tanulmányaikat a gymnasiumban és tanító-képzőintézetekben.

2. Hogy 30 vend, 14 horvát és 22 német fiúnak nyújtott alkalmat a magyar nyelv megtanulására, mely körülmény többször hangoztatott missiója mellett bizonyít.

3. Hogy a többször hangoztatott panasz tárgyilagos volta eléggé kitűnik abból, hogy a 10 évi létszám (401) 62.84%^o-át (252) az 1400 lelket számláló város nyújtotta a sűrű népességű

vidék földműves osztálya aránylag igen keveset adott — 61 növ. (15.21%).

4. A helybeli lelkes intelligenciában a lefolyt 10 év alatt buzgó pártfogóját bírta a kezdet nehézségeivel és a viszonyok mostohaságával küzdő intézet, a mennyiben belátva azt, hogy a vidékbeli ifjak szegénységök miatt nem tanulhatnak az intézetben, évenként állandóan két-három s így összesen 25 szegénysorsu, igyekezetes növendékre nézve tette lehetővé ingyen élelmezés nyújtásával a tanulhatást. Midőn itt ezen eléggé meg nem hálálható kegyes tettért az intézet és a segélyezett növendékek nevében a többször kifejezett köszönetet újból ismételjük: egyuttal jóindulatának az ügy érdekében való további gyakorlására kérjük a nemeskeblű értelmiséget.

5. Az iskolaszék a lefolyt idő alatt részint tetemes mennyiségű tandíj elengedése-, részint tankönyvek- és szerek ingyen használatra adása által tette lehetővé a szegénysorsu növendékekre nézve a tanulhatást. A feltüntetett adatok fényes bizonyágot tesznek e mellett, mivel a lefolyt 10 év alatt 144 szegénysorsu tanulónak engedtetett el összesen 1297 frt 50 kr.-ra menő tandíj (a létszám 35.91%) és használatra tankönyvekkel segélyezettett 142 növ. (35.41%). Nem nélkülözte azonkívül az iskola az alapítványokat és különösen az értelmiség azon jótékonyágát sem, melyek az ifjuságnak a tanulásbeli, magaviseletbeli nemes versenynél ösztönzésére szolgáltak. Az évenként ezen célra begyűlt adományok elég hiven és ékesen szólanak ezen tény mellett.

6. A tíz évi leltár szerint az összes butorok és az egyes szertárak taneszközeinek tételszáma: 1610 drb.; sz. 3058; érték 3740 frt 8 kr. Ezen a vidéki polg. iskolák kivánalmainak eléggé megfelelő felszerelés elegendő biztosítékot nyújt a felől, hogy az iskola elébe a törvényes tanterv által kitűzött tanítási cél elérhetése a szükséges és megkívántató segédeszközök — tanszerek hiánya miatt nem akadályoztatik meg.

7. A jutalomra érdemesített jeles tanulók száma 138 (34.41%), mely adat az iskola által elért szellemi sikert mutatja, ez pedig, — ha tekintetbe vesszük, hogy ezen jutalmazottak nagy része részint más intézetekben (gymn., reálisk., tanítóképezde stb.) derekasan folytatta tovább tanulmányait, részint már az életben tisztességes megélhetést nyújtó gyakorlati pályákat (jegyzősegéd, irnok, kataszteri hivatalnok stb.) biztosított magának, vagy mint iparos, kereskedő és gazdász folytatja tovább maga kiképzését, vagy már ezen pályákon el is érte élete célját, — teljesen megnyugtató lehet az intézetre nézve.

Mindezeket egybevetve minden erőltetés nélkül azon eredményre jutunk, hogy az intézet többoldalú hivatásánál fogva nagyon is helyén van, hogy az a helybeli intelligenciában buzgó támogatóját bírja, hogy tanítási célja elérésére elegendő segéd-eszköz felett rendelkezik, hogy az eddig általa elért szellemi eredményre megelégedéssel tekinthet vissza s végül, hogy csak a sűrű népességű vidék érdeklődésétől és támogatásától függ nagyobb népessége a jövőben és jótékony hatásának mentől szélesebb körben való kiterjeszhetőse.

* * *

Ezek által tüntethető fel az intézet rövid 10 éves multjának képe, mely ha itt-ott kívánni valót hagyott is fenn maga után, vagy ha minden részét nem képezik is vigasztaló vonások: de egy szebb jövő reménysugarait mindenesetre feltárja. Jó lesz itt tekintetbe venni, hogy a polgári iskolák által nyújtott haszon igazságosan nem is mérhető azon mértékkel, a melylyel elfogult, vagy tájékozatlan ellenségeik kedvencz intézeteiket — a gymnasiumot és reáliskolát — oly nemes buzgalommal szeretik mérni. Nem egyfelől azért, mert a polgári iskola alig egy évtizedes intézmény hazánkban, mely időszakot az ellenségekkel, a viszonyok mostohaságával, a kezdet nehézségeivel, a közönnyel vívott szakadatlan küzdelmek töltenek ki, ezen tulfeszített harcok kevés időt, módot és erőt engedtek neki a térfoglalásra, a meggyökeredzésre. Nem halad azon századok óta kitaposott és kiépített országuton, melyen a gymnasium jó karban álló utazási műszereivel fennen lobogtatva a felsőbb oktatásra előkészítés zászlóit, mutatva az egyetemek, akademiák stb. diszkapuira, a melyeken át a társadalmi állások magaslataira az u. n. „értelmiségi“ (ügyvéd, orvos, pap stb.) pályákra juthat el a többé-kevésbé hivatást érző és az anyagi áldozatok jókora mennyiségét meghozni tudó ifjuság, s a mely irány felé mai napság a reáliskolák is — lerázva magukról az ipari, kereskedelmi és gyakorlati pályákra való képzés diszitményeit — egész az összeolvadásig közelítenek: hanem egészen töretlen uton (mert hisz a 6 osztályu reáliskolától — mint szellemi őstől nem sokat örökölhetett...) küzdve sok mindenféle nehézségekkel s még a féltékeny szükkeblűséggel is sajátlagos céljának megfelelően egy új társadalmi osztály az u. n. „művelt középosztály“ megteremtésére indult. S minthogy ezen osztály Magyarországon nagyon is fejletlen állapotban van s mivel a magyar ember még ma is felsőbb régiókban — az értelmességi pályákon — keresi boldogságát, az ipari, kereskedelmi pályákat többé-kevésbé lealáznak tartja

2*

s a szakszerűen képzett gazdasági pályát is az ősi hagyományok „ereklyeszerű“ tisztelete miatt nem becsüli kellőképen: nem csoda, hogy a polgári iskola épen azok részéről fogadtatott a legnagyobb közönnyel, kiknek kultur szükségleteit van hivatva kielégíteni. Nem hiányoztak e mellett az ellenségek sem, kik féltett önérdekből, elfogultságból előre pálczát törve az új intézmény felett, nem késtek minden kitelhető akadályt eléje gördíteni, nem várva be a gyakorlat és tapasztalat tanuságát, mint a melyek hivatvák az intézménynek az étellel való viszonyát kimutatni és az egészséges fejlődhetés s czélszerűség szempontjából megkivántató javításokat feltüntetni. Mindezen akadályok daczára szem előtt tartva azon nagyfontosságú célját: hogy az államok alaperejét a művelt középosztály képezi, mely egy életrevaló országban sem hiányozhat, mert minderrűtt a szabadságnak, nemzetiségnek s a tiszta erkölcsnek legbiztosabb őre s ez képezte a történelem tanusága szerint uralkodó elemét minden országnak s épen édes hazánkban az egyenjogúság behozatala után az előjogaitól megfosztatott közép nemesi rend szerepét a nemzeti élet minden irányában ez van hivatva betölteni, a melyhez multhatlanul megkivántatik a megfelelő, alapos műveltség, miután az előjogok és kiváltságok kora lejárt, a melyek amugy sem szolgálhattak egy osztály hatalmának biztos alapjául; s mert az ország anyagi felvirágzása, jólléte a szakszerűen képezett, értelmes kereskedők, iparosok és mezői gazdák minél nagyobb számától függ, a kikre a társadalomnak nagyobb szüksége van, mint sokat tanult emberekre, mindezen többször hangoztatott igazságok szem előtt tartásával a polgári iskola lankadatlanul törekszik nagyfontosságú célja megvalósítására. Csak a néptől függ, hogy intézetét — mely rövidebb idő alatt, kevesebb költség mellett gyakorlatibb és bevégeztebb ismereteket nyújt — mint a gymnasium vagy reáliskola. — megismerje s jótékony hatását megértve bizalommal forduljon feléje. Kezdetben az igaz ezen új intézmény hivatása félremagyaráztatott és rendeltetése felől nagy tájékozatlanság uralkodott, mivel maga 1868-iki XXXVIII. t. cz. is elfeledte célját az általános meghatározás utján részletesen kifejtteni, s azért nem vihatta ki helyét a többi intézetek sorában s jó darab ideig a fenakadt építkezés — a befejezetlen épület benyomását gyakorolta a szemlélőre. Általános célja az eszményiség zománczát az elérhetetlen vágyakkal kapcsolatban sokáig magán hordta, de a gyakorlati élet megpróbáltatásai között — a létért való harcban — azon zománcz nagyobb része lecsiszolódván, a praktikus célokért az ideákból ok áldozatul esett; és így az adott körülmények és követelményekhez képest a fejlesztő

javitás alól tisztultabb és élesebben körvonalozott czéllal került ki. Többször kellett ugyan jogait követelni, az 1879-iki közoktatási enquete-éig és az ezt sept. 5-én követő ministeri rendeletig növendékei nem tudták, hogy minő pályákra jogosítják fel őket tanulmányaik, jó darab ideig meg kellett elégedniök azon beírt lappal, melylyel az intézet 4—6 évi fáradságos munkálkodásuk eredményét bizonyította.

Nagy baj a polg. iskolákra nézve, hogy azon kevésbé bizalmas szerepre vannak kényszerítve jó formán még ma is, (ez áll különösen a vidéki polg. iskolákra nézve) hogy kisebb nagyobb mértékben, jobb rosszabb alakban a gymnasiumok és reáliskolák helyét pótlják azok hiányában s így eredeti czéljuk feláldozásával hiányt pótló (surrogat) tanintézetekként kell szerepelniök.

A polgári iskola a gyakorlati élet iskolája lévén, ennél fogva növendékeit a szaktanítás eszközeivel oda törekszik juttatni, hogy az iskolákon szerzett ismereteiket az életben mindjárt érvényesíthessék. A polgári iskola a társadalom azon osztályának szól, melyet szűkebb értelemben polgárinak szoktak nevezni t. i. és főkép az iparos osztálynak. azonkívül universitásául van hivatva szolgálni az u. n. értelmes középosztálynak, mely az egészséges társadalomnak alapját képezi, Benne találják fel az iparos, kereskedő, gazda s az alsóbb fokú gyakorlati pályákra készülő polgárok azon ismereteket és műveltséget, mely az elemi iskoláét sokkal felülmulja, de a középiskolákétól a cél szempontjából tetemesen eltérő.

A gymn. és reáliskolák az u. n. honoratioroké (értelmiségé) azaz azon osztályé, mely hivatalok viselésére szánja magát, hivatalnak számítva minden magasabb tudományos képzettséget feltételező állást, tehát előkészítő intézetek az egyetemi oktatásra teljesen tekinteten kívül hagyva a középosztály igényeit. Növendékeiknek csak 30—40%^o éri el a legfelsőbb osztályt és tesz érettségit, a többi 70—60%^o pedig az élet anyagi nyomása és kéréshetlen logikája miatt kiragadtatik a tudományos művelődés köréből és gyakorlati kenyérkereső pályákra adja magát. Sok hiába való fáradságot fordítván olyan tárgyak tanulására, melyeknek választott pályáján semmi hasznát sem veszi és nélkülözvén olyan ismereteket (pl. a reáltárgyak: gyak. számtan, mértan, könyvvitel stb.) melyekre új pályáján lépten-nyomon szüksége van. Ebből eléggé kitűnik, hogy azon 60%^o számára, mely az elemi-nél magasabb műveltség szerzése végett a gymn. és reáltanodákat felkereste, de onnan anyagi szükségek és a tudományos képzés messze terjedő nehézségei miatt 4—6 évi tanulmányai emlékével felfegyverkezve, csalódások szülte keserőséggel telve lépett azon

pályára, melyet mindaddig kicsinyelt és megvetett. Elégedetlenségét fokozza azon tudat, hogy esetleg gyengébb tanulótársai, kikkel a sors nem érezte sújtó csapását annyira, bejutnak az egyetem kapuin s onnan az u. n. értelmiségi kategóriába tartozó emberekként kerülnek ki; ő pedig még azon szakismereteket is nélkülölvén, melyeket a változtatott környezet és új pályája megkövetel, sok keserű tapasztalattal halad élete utjain, hogy ezen 60% — a magasabb műveltséget szomjuzó ifjuság $\frac{3}{5}$ része számára nincs alkalmasabb iskola a polg. iskolánál. Így fogta ezt fel a magas tanügyi kormány is, a midőn a viszonyok kívánalma s az 1879. évi ápril 27-iki közoktatási enquete által tisztázott nézetek és kifejtett követelmények értelmében u. a. évi sept. 5-én 24794. s. a. kelt rendeletével határozottan kifejtette a polg. iskolák célját, szabályozta azoknak más intézetekbe való átmenetelét s kijelölte azon gyakorlati pályákat, melyekre a polg. iskolát végzett növendékek léphetnek.

A közoktatásügyi ministerium legközelebbi rendelete és intézkedései által is a polg. iskola megszilárdítására törekszik, a mennyiben meghagyta, hogy a tanfelügyelők a kerületeikben folytatott iparágakról neki jelentést tegyenek.

Ezen intézkedés célja odahatni, hogy a fenálló polg. iskolák mellé a helyi viszonyoknak megfelelő ipartanműhelyek állíttassanak fel, hogy így a polgári iskolák közvetlenül is hathassanak a vidéki iparélet fejlesztésére. Ezen intézkedés a polg. iskolának az étellel való összeköttetését nagy mértékben van hivatva elősegíteni, mivel a felállítandó ipartanműhelyekben az iparos pályákra készülő növendékek úgy fognak oktattatni, *hogy azok az intézetből kész iparos legényekként szabaduljanak fel*, mint bármely mesterműhelyből. (L. a „Hon“ 1881. évi 346. sz. és az „Egyetértés“ 1881-iki 199. számának mellékletén.)

Az ily módon nyerendő kiképeztetés igen sok előnnyel jár. Felmenti egy részt a növendéket a terhes inasi szolgálat alól, másfelől pedig bővebb szakértelmet biztosít neki az által, hogy mind elméleti mind gyakorlati iskolázottsága magasabb lesz, mint a milyenben részesülne bármely mesterműhelyben. Ilyen uton az iparos osztály versenyképessége a megfelelő szakképzettséggel tetemesen emelkednék, a mi nek eddig jórészt hijával volt a magyar iparos osztály s ezt követné az anyagi felvirágozás. Hisz elég fényes példaképen áll a történelemben az, hogy Franciaország hatalmas müiparának alapját főképp azon ipar-iskolák vetették meg, melyeket XIV. Lajos nagy ministere Colbert létesített.

Még csak egy pár mondani valónk van igénytelen eszmefuttatásunkhoz. Némelyek szempontjából lehetnek mindezen megjegyzések megkésették, a kik különösen azon boldog hitben ringatódzanak, hogy a polg. isk. intézmény annyira megszilárdult s a társadalom azt annyira magáévá tette, hogy szükségtelen még tovább is forgatni a fegyvert mellette és talán vesztegetni a papirost. Azonban az ilyen hitnek és felfogásnak az élet a tapasztalat mindenben nem ad igazat, mert itt vidékünkön ma is — 10 év után — sokkal több a tájékozatlanok mint a tájékozottak száma; de másfelől a jó és a társadalom véérébe még át nem ment eszméket nem árt minél gyakrabban ismételni, felfrissíteni. Erre épen intézetünk 10 éves multjára való „viszsa pillantás“ kedvező alkalmul szolgált s ha használhattunk valami keveset az ügynek és a felhozott fejtegetések némely esetleges téves fogalmak eloszlatására közreműködtek; az elég jutalom fáradságunkért...

Legméltóbban véljük mindezek után szerény fejtegetéseinket Tisza Kálmán min. elnöknek az országgyűlésen 1879. évi márcz. 20-án mondott azon szavaival: „Hiszen mi czélja a polgári iskolának? Semmi egyéb, mint az, hogy hazánk lakosainak azon része, a mely nem a tudományos pályára készül, a műveltségnek, a képzettségnek magasabb fokára emeltessék s épen a nép a magyar faj értelmi suprematiájának szempontjából nincs nevezetesebb intézmény, mint a polgári iskola.“

* * *

S midőn még egyszer a városnak, a lelkes közönségnek és az iskolaszéknek mindazon nemes közreműködéseért, melyet a lefolyt 10 év alatt az intézet anyagi jólétére-, szellemi- és erkölcsi felvirágzására nézve kifejtett, hálás köszönetünket kifejezzük; egyszersmind az intézetet továbbra is ragyabecsült figyelmökbe ajánljuk. —

II.

Adatok az intézet 1881/2. isk. évi történetéből, az intézet belső vezetése és az isk. évnek lefolyása.

Az 1881/2-ik isk. év 1881. szept. 1-én vette kezdetét. A beiratások szept. 1—5. napjain tartattak meg a következő eredménnyel: az I. osztályba 19 növendék vétetett fel, ezek közül 18 rendes és 1 magán t. minőségben, 16 elemi isk. IV. oszt. bizonyítvány és felvételi vizsgálat, 3 pedig tisztán felvételi vizsga alapján. A II. osztályba 16 iratkozott be, 2 közülök az I. oszt. tárgyából a vizsgálatnak magán uton való letévése alapján, 1 pedig egy tárgyból a javító vizsgálat sikeres letévése folytán. A III. osztályba beiratkozott 7. egy közülök testi és értelmi fejlettségénél fogva a megfelelő magánvizsgálat letétele mellett a II. osztályt átugrotta, 2-öt közülök vidéki polg. iskolából, egyet pedig gymnásiumból nyertünk. A IV. osztályba 5 és az V. osztályba 3, kettő közülök vidéki polg. iskolából jött s egyik egy tárgyból javító vizsgálatot állott ki. Így összesen 50 növendék iratkozott be, mely létszám a mult tanévihez képest 19 emelkedést mutat. E létszámból és végeig kimaradt 6 tehát év végén 44 rendes és 1 magán tanulója volt az intézetnek.

A létszámban a mult évihez képest feltüntetett emelkedés létrehozására — mint fő tényező — a mult isk. évben tervbe vett és ezen isk. év második felében az iskolaszék által szűkebb körben meg is nyitott tápintézet folyt be hatásosan, mely intézmény, — tekintve a vidékbeli földmivelő osztály és különösen a vendek szegény anyagi viszonyait és a köznép azon nem valami előnyös tulajdonságát: hogy gyermekei magasabb kiképeztetését nem hordja szíven s arra épenséggel nem hajlandó a legcsekélyebb anyagi áldozatot is meghozni, az intézett népességének egyik fő előmozdítója fog lenni a jövőben. Ilyen értelemben ismerte fel a tápintézet áldásos hatását a polgári iskolaszék s az nem kimél semmi fáradságot, hogy az új intézmény a jövő évben mentől szélesebb körben léphessen életbe és gyakorolhassa üdvös hatását.

A felső osztályoknak a felhozott adatokból látható néptelenségének oka abban rejlik, hogy sok szülő — elég helytelenül — már a II. és III. osztályból ipari s kereskedői pályára adja gyermekét, a IV. osztályból pedig rendszeren tanítóképzőbe, kereske-

delmi intézetbe, gymnasiumba, gazdasági tanodába vagy valamely gyakorlati pályára (jegyzőségéd stb.) lépnek a tanulók, ezért nem lehet az V. és VI. osztályt — a hol épen a polg. iskolának a többi tanintézettől eltérő célja domborodnék ki s az egész intézmény csonka falaihoz megnyerné jellegét adó betetőzését — rendszeresen fentartani, a mint az a 10 évi statisztikai adatok táblázatából eléggé kitűnik. Ez különben nemcsak iskoláknak a sorsa, hanem még ez idő szerint igen sok vidéki polg. iskolának is közös szerencsétlensége.

A beiratások, felvételi és javítóvizsgálatok lefolyása után szept. 5-én „Veni Sancte“ mellett ünnepélyesen nyitattott meg a tanév, mely alkalommal az összes növendékekhez az igazgató intézett buzdító beszédet s a törvényeket felolvasta és megmagyarázta. A tulajdonképeni tanítás azonban csak d. u. vette kezdetét, mivel a délelőtt többi részét az órarend- és a használandó tankönyvek megismertelése s jegyzékének leiratása vette igénybe.

A tantestületben a lefolyt év alatt többféle változás történt: 1) A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium Dr. Szántó Károly volt igazgatót a lőcsei ujonnan szervezett felsőbb leányiskolához helyezte át ig. minőségben, ki mind az intézet, mind a helybeli közönségnek legjobb emlékeit vitte el magával. 2) Trombitás Gyula az intézetnél már 4 éven keresztül a mennyiségtani tárgyak jeles tanítója áthelyeztetett a budapesti I. ker. polg. isk. tanítóképző-intézet gyakorló polg. iskolájához. Az áthelyezettek helyébe kinevezettek: 1) Miklós Gergely a tordai fiu- és leánygolg. iskoláknál alkalmazott rendes tan. id. ig. minőségben a mennyiségtudományi tárgyak tanítására és 2) Barcsák Lajos a nyelv- és történettudományokból vizsgált polg. isk. tanító-jelölt s. tanítói minőségben. 3) Káposztás Ferencz az iskolánál 5 év óta működő segéd tan. rendes tanítóvá mozdított elő, A három utolsó kinevezés a magas miniszterium 1881. évi aug. hó 3-án 21758 sz. a. kelt rendeletével eszközöltetett. Mint a tantestületet érdeklő örvendetes esemény említhető fel, hogy Iványi Andor kartárs 10%-os ötödéves pótléka (80 o. é. frt) 1880 jan. 1-től 1881|36875 sz. a. utalványoztatott. Az ekképen megalakult tan. kar által vezetett tanítás 1881. évi szept. 25-ig, a mikor Barcsák Lajos a földrajz és történelmi tárgyak alig egy hónappal előbb kinevezett segéd tanára Lendvára jövétele előtt tett lépései folytán a szegedi közs. polg. iskolához helyeztetett át r. tan. minőségben. Egyelőre nem is birtunk kellő fogalommal az intézetet ez által ért nehézségek felől, a melyek még inkább fokozódtak az újabb kinevezésnek teljes 4 hónapig való elhuzódása — és azon körülmény által, hogy ezen tanévben az V. oszt. is megnyitattván az ezáltal minden egyes tanító szá-

mára kijutott 22—23 óramaximum miatt a szükségessé vált helyettesítésekre hiányzott az erő. Mindazonáltal az iskolaszék egyik átíratá által Halasi Béla s. rajztanítót bizván meg a hiányzó tanerő tárgyainak tanításával, habár sok nehézséggel, de a sikernek lényegesebb veszélyeztetése nélkül folyt a tanítás; az igaz, hogy több rajz óra esett áldozatul ezen ideiglenes állapotnak, de tekintve, hogy a helyettesítés létrejöveseig sok üres óra tartatott ki mértani- és szabadkézi rajzzal, e tárgyakat illetőleg nem lehetett elmaradástól tartani. Így haladt a munka hiányos erővel és több nehézséggel, s miután a remélt kinevezés az állomásnak az iskolaszék által kérelmezett és többször megsürgetett betöltése — igen sokáig s egészen a remények vesztéséig huzódott el s miután Halasi Bélára nézve az elvállalt tárgyak (történelem, földrajz) tanítása több meg több nehézséggel járt: a tantestületnek megkeresése folytán az iskolaszék beleegyezett a hiányzó tanerő tárgyainak a tan. kar tagjai közt újból való felosztásába. Ez csakhamar foganatosítatván a tanítások már a II. időszak kezdetétől 1882. évi jan. 1-től fogva egy ideiglenesen készített új órarend szerint folytak annak szem előtt való tartásával, hogy az állomás betöltéseig, vagy a legkedvezőtlenebb esetben is úgy tanitassanak az átvett tárgyak, hogy a tanulótság semmifele hátramaradást ne szenvedjen. Ezen ideiglenes állapot tartott 1882. febr. hó 15-ig, a mikor a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak _____ sz. a. kelt magas rendeletével s. tan. minőségben kinevezett Pataky Kálmán okl. polg. isk. t. jelölt intézetünkhöz megérkezett, ki az iskolaszék előtt még az nap letévén a hivatalos esküt, hivatalába bevezettetett. A tan. kar csakhamar megtartott rendkívüli ülésén az új tanerő óhajai és a viszonyok számbavételével meg lett állapítva a végleges órarend, elfogadtatván csekély módosítással ez év elején készített és a tek. kir. tanfelügyelőséghez is hivatalosan felterjesztett órarend. A tan. testületnek ekképen való, szükségelt kiegészítése után teljes rendszerességgel folyhatott a tanítás egészen a tanév végeig. A latin nyelvet a jelentkezett tanulóknak az igazgató felkérésére Vörös Zsigmond helybeli segédlelkész ur volt szives előadni, ki csekély anyagi javadalmazásért, mivel a jelentkezettek (10) szegénysége miatt semmit sem fizethetett, az intézet jövője érdekében a gymn. tanterv szerint a legnagyobb buzgalommal tanította ezen tárgyat. Fogadja ezért itt is az intézet nevében köszönetemet! Része van ebben Murkovics János s. zenetanár urnak is, ki a zenetanulására jelentkezett — mintegy 27 tanuló oktatását szintén csekély anyagi javadalmazásért — csak a tehetősebbektől szedvén 1 o. é. frt vagy 50 kr. havi dijt

— sziveskedett elvállalni. A lefolyt tanévben a tanítás módozatai körül az intézet beléletében felmerült nevezetesebb momentumokat a következőkben tüntethetjük föl:

Legfontosabb követelmény minden nyilvános intézetet illetőleg, hogy a tanításnak és nevelésnek az intézet természete, jellege által megállapított célja a növendékek fejlődése által eléressék s így a siker megfeleljen azon sokszerű kívánalomnak és várakozásnak, mellyel a közvetlenül érdekelt közönség, a nemzet és az emberi társadalom az intézet iránt viseltetik. Ezeknek élénk tudatában minden törekvésünket oda irányoztuk, hogy tanítványaink értelmi, erkölcsi és testi nevelése által a hazának szakképzett, becsületes és kitartó munkás polgárokat képezzünk. Így mindjárt évi működésünk kiindulási pontját az értelmi nevelés szempontjából kifolyólag az alkalmas kézikönyvek megválasztása és beszerzése képezte s itt elismerés illeti az iskolaszéket, mint a ki a szegénysorsu gyermekek számára 98 drb. tankönyvnek (ért 68 frt. 13 kr.) beszerzéséről gondoskodott. Ezen kívül első értekezletünk egyik főtárgya a czélszerű munkafelosztás volt, hol tekintettel voltunk arra, hogy minden tanerő saját szaktárgyait tanítsa. Az órarend a polg. iskolák számára 1879. évi szept. 12-én 25409 sz. a. kiadott magas miszteri rendelet alapján készítettettt el azon hozzáadással, hogy a helyi viszonyok tekintetbe vételével a német nyelv az I. és II. osztályban is tanítatott heti 2 - 2 órán. Legnagyobb nehézséggel járt a testgyakorlat tanítása, mivel a téli hónapokban alkalmas téli torna-helyiség hiánya miatt az órákat egyik — amugy sem igen tágas osztályban tarthatta ki a szaktanító. Az órarend a paedagogiai elvek lehetséges szemelőtt való tartásával készült; a Mózes vallásu növendékek vallásos szokása figyelembe vétele miatt szombaton d. e. 10-ig tartattak tanítások, a szombat és szerda délutánjai heti szüneteket képezték.

Az osztályfőnökök a tantárgyak felosztása és az órarend utmutatása nyomán az egyes osztályokban a legtöbb órával bírás s így a fegyelem helyes és könnyebb gyakorolhatása szempontjából választattak meg. A növendékek közszelleméről, — szorgalmáról — és haladásáról nyerhető kölcsönös tájékozás végett minden tanító az osztálykönyvek egy arra készített rovatba minden órán bevezette az eltanított tananyagot s különösebb esetekben az egyes növendékek feltűnő hanyagságára, vagy rossz magaviseletére vonatkozó észrevételeit, melyek alapján az osztályfőnökök és az igazgató megtehették a további intézkedéseket. Ezen kívül a tanítás és nevelés egyöntetű, összhangzatos vezetésére különösen a havi rendes és renkívüli tanítói értekezlete-

ken működünk. Tartottunk rendes és rendkívüli értekezletet. Ezen értekezletek főtárgyait mindenek előtt a folyó ügyek, továbbá : azon kérdések képezték, melyek a tanuló ifjuság erkölcsi- és szorgalmi állapotának kiismerésére irányultak és ezen az alapon azon paedagogiai és fegyelmezési intézkedések megállapítása, melyek az ifjuság közerkölcsiségének és szorgalmának fokozására czéloztak. Az értekezleteken rendszeren jkönybe vétetett az egyes osztályok általánosan szorgalmi és erkölcsi állapota, valamint az egyes növendékek feltünőbb hanyagsága és kifogásolható magaviselete és a megrovottak rendszeren az osztályfőnökök által figyelmeztettek hibáikra. Olyan fegyelmi eset, mely a tan. kar együttes fellépését, működését kívánta, 3 alkalommal fordult elő, az ilyen növendékek az értekezlet előtt megdorgáltattak s szülők erről az igazgató által értesítettek ; e mellett több-kevesebb ideig tartó bebezárásban részesültek. Itt meg kell jegyeznünk, hogy — fájdalom ! — nehéz nevelői munkánkban a szülők részéről nem támogatottunk minden esetben megfelelő közreműködéssel, sőt egy esetben nevelői eljárásunkat a szülői „jó tanácsok“ és a helytelen „közreműködés“ valóban megnehezítették. Sajnos, sok családban tulsulyra jut azon teves felfogás, hogy gyermekeik helyes nevelése csakis a folytonos és határt nem ismerő engedékenységen érhető el ; és a szülői szeretet, nem is szeretet, ha a gyermek minden kívánsága be nem teljesítettik ; hogy pedig ez mennyi kiszámíthatlan rosznak az okozója, azt itt nem szükség bővebben fejtegetnem.

A szülék nevelői munkásságának gyakorlására és megfelelő közreműködésére irányult azon — különben más nyilvános intézetekkel is közös — eljárásunk, hogy a tanévet három-harmadra u. m. szeptembertől karácsonyig, karácsonytól husvétig és onnan év végeig osztva : a két első harmad végén értesítőket adtunk ki, a harmadik harmadra pedig az évi bizonyítványokat. Minden év harmad végén a tan. értekezleten állapították meg a tanuló ifjuság előmeneteléről-, szorgalmáról- és magaviseletéről- (szóló osztályzatok, melyek az értesítőbe bevezetve, azok az igazgató által aláírva és hivatalosan megpecsételve, a szülék tájékoztatása végett a növendékeknek kiosztattak. A szülék aláírásukkal bizonyították az értesítő tartalmának tudomásul vételét. Itt egy esetben követtetett el visszaélés, a mennyiben egy szülő teves felfogás alapján fiának „éltelen“ osztályzata felett való elégedetlenségéből kifolyólag holmi oda nem tartozó, illetéktelen megjegyzésekkel fűszerezte az „értesítő“ „Észrevételek“ czimű rovatát, hibáztatván elég meggondolatlanul az intézetnek egyik, sok évi gyakorlat által támogatott tanítóját fia hanyagsága miatt. Ezen hi-

vatlan és illetéktelen eljárást a tanítói kar önként értetődőleg erélyesen visszautasította s azon „figyelemre méltatott“ értesítőt megsemmisítvén, helyette újat állított ki. Itt elismerő köszönet illeti a t. iskolaszéket, mint a ki feladatának és jogainak helyes gyakorlásánál fogva komolyan felvilágosította illető szülét indokolatlan eljárása felől.

A vallás-erkölcsös nevelésre ez évben is különös gond fordított; a növendékek vásár- és ünnepnapokon tanítóik felügyelete mellett részt vettek a r. kath. templomban tartott istentiszteletben és az egyház által rendelt vallási gyakorlatokat pl. (gyónás) és ájtatosságokat a szokott módon és időben teljesítették. Az istentiszteleten való részvétel a tanítók felügyelete mellett az iskolaszék óhaja következtében hozatott szokásba. E pontnál meg kell jegyeznünk, hogy a községi iskolai intézmény nem ellenlábasa a vallásos irányu nevelésnek, mint a mit sokan elég igaztalanul, jó adag elfogultsággal tulajdonitanak neki, hanem a vallás erkölcsös irányu nevelésnek ép annyira szolgálatában áll, mint akármely más azzal a képességgel kiválólag felruházatlan szokott intézet, mint pl. a dédelgetett felekezeti iskolák, melyeket ama nagy nevelési és társadalmi jelszó, elv egyedüli és kizárólagos örökösének szeretnek hirdetni a nagy befolyásu pártfogók; a községi iskolára, a még fejlődése tavaszán álló intézetre pedig minden oldalról anathema szóratik s a régi iskola emberei beszédekben úgy, mint a lapokban a nem valami hizelgő és előnyös értelemben vett „modern intézmény“ czimmal ruházzák fel utonutfélen.

Az intézet egészségi állapota általában kedvezőnek mondható. A tantestületnek csak egyik tagját — Murkovits János 3. t. urat — sujtotta súlyosabb betegség — a vidéken járványos himlő, mi által teendői végzésében 6 hétig akadályoztatott; e körülmény minden nehézsége mellett sem okozott kipótolhatatlan hátramaradást az intézetre nézve, mivel a betegség lefolyása alatt is a tanórák kitöltettek s M. J. ur pedig felgyógyulása után dicséretes buzgalommal pótolta helyre mulasztásait. A növendékek a járványtól meg lettek kimélve; különben a járvány tartama alatt T. Mózer Samu helybeli orvos ur által azok, kik régen vagy még soha sem voltak beoltva, beoltattak. A növendékek részéről tehát huzamosabb betegség miatt nagyobb mérvű iskolamulasztás nem fordult elő s általában az iskolalátogatás elég kielégítő volt, de a növendékek által kifejtett szorgalomra nézve nem mondhatjuk minden tekintetben azon kedvező ítéletet.

A tanuló ifjuság előmenetelét mutatják ugyan a statisztikai táblázatok, de meg kell vallanunk, hogy az eredmény nem felel

meg azon gondnak és utánjárásnak, melyet minden egyes tanulóra fordítottunk. Oka ennek némi részben a tanulók hanyagsága is, de különösen azon körülmény, hogy sok gyarló növendékünk volt; általános panasz különben, hogy a polgári iskolát még mindig csak a gyengébb tehetségű tanulók keresik fel. A tanulótság erkölcsi magaviselete nem sok kívánni valót hagyott fenn; olyan kihágások, melyek az intézet jó hírnevét csak legkévésbé is elhomályosították volna, nem fordultak elő.

Az iskolalátogatás csak hivatalos személyek által gyakoroltatott. Itt első sorban kell felemlitenünk mltsys Festetich Benó gróf s. tanfelügyelő urat, ki a „Muraköz“-ben tett hivatalos körutja alkalmával 1882. évi május hó 8-án intézetünket szíveskedett meglátogatni s egy rögtönzött vizsgálat alkalmával a növendékek feleleteit minden osztályban kihallgatta, megkérdezvén a felsőbb osztálybelieket pályaválasztásaik felől, egyuttal kitartásra és munkás szorgalomra buzdította őket. Ő Méltósága teljes megelégedésének kifejezésével távozott az intézetből.

Örömmel emlékezhetünk meg továbbá itt a t. iskolaszék fáradásairól is, hogy intézetünk összes, szellemi és anyagi érdekeit egész év alatt szívökön hordották. Iskolánkat látogatóikkal szerencséltették: Bellosits János, Dr. Király Mór, Kelcz Gyula, Pollák Lázár és Skublics Imre iskolaszéki tag urak, miáltal a tanulóág önérzetére és szorgalmára is jótékonyan hatottak.

Mint az intézet magyarosítási missiójának eredményét fel kell említenünk, hogy az I. osztályba 3 vend és 2 német, vend növendék tanult és sajátította el jó részben a magyar nyelvet, továbbá a II. osztályba 1 vend és 1 horvát, a III. oszt. 1 vend és 1 német növendék folytatták tovább tanulmányaikat és haladtak előbbre magyar nyelvben is.

A szórakozásra szánt napok és szünidőkről a következőkben emlékezhetünk meg: rendes heti szünidők voltak a szerda- és szombat délután és a vasárnap; ezeken kívül szünidők voltak még karácsony-, husvét- és pünkösdkor a törvény által kiszabott ideig, továbbá a r. kath. ünnepnapokon és Ő Felsége — a király — nevenapján okt. 4-én, midőn a növendékek a tan. testülettel egyetemben részt vettek az ünnepélyes istentiszteletben. Végül szünnapok tartattak még a szüret alkalmával az itt szokásos 3 napig és a jár. tanítói gyűlések alkalmával 1881. okt. 27. és 1882. május 2-án, mely gyűlések mindenikén tevékeny részt vett a tan. testület, Iványi Andor és Miklós Gergely felolvasásaik- és gyakorlati előadásaik által.

A külvilággal való érintkezés fenntartása szempontjából és az önképzés eszközlése céljából a tan. testület a következő szak-

lapokat és folyóiratokat jaratta : Polgári-iskola, Középtanodai tanár-egyleti Közlöny, Természettudományi Közlöny, Magyar Nyelvőr, Középiszkolai Szemle, Paedagogiai Szemle, Közoktatás, Magyar Tanügy és a Zalai Tanügy; járt továbbá az intézetnek a Néptanítók Lapja. A tanári karnak -- mint a jár. tanítókör tagjainak — rendelkezésére állottak még : a Néptanoda, Népnevelők lapja és az Ált. tanügyi Közlöny.

A tan. testület 1882-ik évi május hó 26-án tartott ülésén megállapította a zárvizsgák határidejét és sorrendjét, mit a t. iskolaszék jun. 4-én tartott ülésén vett jóváhagyólag tudomásul. E szerint a zárvizsgálatok jun. hó 19—24-ig tartattak meg bezárólag.

Junius 25-én d. e. ünnepélyes Istentisztelet után a bizonyítványok és jutalmak kiosztattak és az iskolai év ünnepélyesen bezáratott.

III.

Az intézet külső vezetése.

A polgári iskolaszék tagjai.

1. *K. Hajós Mihály* ügyvéd, iskolaszéki elnök.
2. *Tomka György* kereskedő, alelnök.
3. *Bellosits János* birtokos, pénztárnok.
4. *Brenner György* birtokos, gondnok.
5. *Dr. Király Mór* lendvajárási és intézeti orvos.
6. *Kovács János* ügyvéd.
7. *Kelcz Gyula* ügyvéd.
8. *Pollák Lázár* kereskedő.
9. *Ráth János* birtokos.
10. *Skublics Imre* kir. közjegyző.
11. *Stierling Antal* esperes-plebános.
12. *Schacherlsz Mózes* helybeli rabbi.
13. *Miklós Gergely* a tantestület képviselője, polg. isk. igazgató, iskolaszéki jegyző.

Az iskolaszék kebelében a lefolyt isk. év alatt annyi változás történt, hogy Egyházassbükki Dervarits Kálmán aljárásbíró, Lenk Ödön az Eszterházy hgség bérlője és Stein Antal, postamester isk. széki tag urak állásukról lemondván, helyettök a képviseleti testület által az év második felében Skublics Imre közjegyző, Kelcz Gyula ügyvéd és Ráth János birtokos urak választattak meg iskolaszéki tagokká.

Az iskolaszék ez évben 9 rendes ülést tartott, a melyeken hivatásához híven, teljes ügyszeretettel és buzgalommal nem szünt meg gondoskodni arról, hogy a dologi szükségletek fedeztessenek és az intézet fenmaradását biztosító tényezők működésbe hozassanak. Az iskolaépület, a tantermek már tanév kezdete előtt kitakarítottak. Mindjárt az első ülésen az újonnan megnyitott V. oszt. számára szükségeltető fekete-tábla, tanári asztal- és szék beszerzéséről gondoskodott, gondot fordított továbbá a szükséges taneszközök- és a szegénysorsu tanulók számára kiosztandó tankönyvek beszerzésére is, nevezetesen megszerzett 32 drb rajzmintát (23 frt 50 kr érték) és egynehány használhatatlanná vált physikai eszköz kijavítását (L. a részletes feltűnést az évi „Leltár“-ban!) továbbá 96 drb tankönyvet szerzett be 70 frt 36 kr értékben a szegény tanulók számára.

A teljes tandij (9 frt 50 kr) alul felmentett 18, a fél tandij (5 frt) fizetése alól pedig 5 növendéket. Elhatározta a várost felkérni arra, hogy a tantermek a tisztaság fentarthatása végett legalább minden két hónapban egyszer suroltassanak ki és félévenként meszeltessenek ki. Ngs Lenk Ödön urnak többszöri fa-ajándékozásáért és a helybeli takarékpénztárnak az alumneum alaptőkéjének gyarapítására adományozott 100 o. é. frtért jkönyvileg köszönetet szavazott. A polg. iskola mellé felállítandó tápintézet, a mely által a vidékbeli szegénysorsu földmivelő osztály- és a vendségre nézve lehetségessé válik gyermekeinek taníttatása, a polgári iskola népesedésének egyik legfőbb tényezőjeként ismerve fel: az arra megkivántató alaptőke előteremtésére s így a tápintézet mielőbb való megnyithatására buzgalommal működött közre. A megerősített alapszabályoknak csak 1881. évi decz. hóban történt visszaérkezése miatt előállott megkésés és különösen a vidéknek múlt évi kedvezőtlen termési viszonyai miatt a gyűjtéseket az eredmény veszélyeztetése nélkül nem kezdhethvén meg, azoknak eszközlését a jövő évre határozta elhalasztani. Kérelmezéseket tett a nm. vallás és közoktatási miniszteriumhoz és a zalamegyei „Nemesi Pénztár“-hoz is az alaptőke gyarapítása szempontjából. Utolsó ülésén aláírási ivet bocsátott ki a városi közönséghez a szorgalmas tanulók megjutalmazhatása ügyében s ugyanekkor az aug. hó 24-én A.-Lendván megtartandó megyei tanító-testületi gyűlésre a rendezés szerepét magára vállalta.

IV.

A tanító-testület.

Folyó szám	A tanító neve, állása és képesítése	Az előadott tantárgyak	A tanított osztály	Heti óraszám	Tanítói működése éveinek száma	Jegyzet
1	Halasi Béla id. segéd tanító.	Mértani rajz Szabadkézi rajz Szépiprás	I.—V. I.—IV. III.	23	4	Az I. oszt. főnöke, a rajz és szépiprás szer-tárának öre, tanács-kozmányi jegyző.
2	Iványi Andor rendes tan., polg isko-lákra képesített tanító.	Természetrájz Természettan Vegytan Könyvvitelten Szám-és mértan	I.—III. IV. V. V. V. IV.	22	21	A IV. oszt főnöke, a term. tud. szertár öre, a polg. isk. tan. egyeslet rend. tagja, az alsó-lendvai járás tanító-körének elnöke.
3	Káposztás Ferencz rendes tan., polg. isko-lákra képesített tanító.	Magyar nyelv Német nyelv Testgyakorlás	I.—V. V. I.—V.	25	8	A III. és V. oszt. főnöke, a torna-szer-tár és az ifj. s tan. könyvtár öre, a m. tört. társ. rend. tagja.
4	Miklós Gergely igazgató tan. okleveles polg. isk. tanító.	Szám-tan Mértan Földrajz	I. II. III. V. I. II. III. IV.	19	4	A kir. term. tud. tár-sulat rendes tagja, iskolaszéki jegyző.
5	Murkevics János id. segéd t., helybeli r. kath. kántortanító	Német nyelv Ének és zene Szépiprás	III. IV. I.—V. I. II.	9	29	
6	Pataky Kálmán id. segéd t. okleveles polg. isk. tan.	Földrajz Történelem Alkotmánytan Németnyelv	I.—III. III.—V. V. I. II.	20	2	A II. oszt. főnöke.
7	Tóth László r. kath. segédlelkész.	Hit- és erkölcs-tan	I.—V.	2	—	
8	Schacherlsz Mózes helybeli rabbi	Hit- és erkölcs-tan	I.—V.	2	—	

A renden kívüli tárgyak tanítói.

Folyó szám	A tanító neve	Tantárgy	Osztály, a melyben tanított	Heti óra-szám
1	Murkovics János	Zene		
2	Vörös Zsigmond, helybeli r. k. segédlelkész	Latin nyelv	I.—II.	8
3	Tóth László (1. fennebb)	Latin nyelv	IV.	4

Iskolaszolga: **Simon János** kiszolgált közkatona.

V.

A kötelezett tantárgyak elvégzett tananyaga.

1. Hit és erkölcstan.

a) A róm. kath. tanulóknál. I. és II. osztály. 1. Isten és az anyaszentegyház parancsainak megszegéséről vagyis a bünről általában és a bünök különböző nemeiről. 2) Az erény- és a keresztény tökéletességről. 3) A malaszt általános meghatározásáról, a segítő- és megszentelő malasztról részletesen. 4) A szentségekről és szentelményekről. 5) Az imádságról. Tank. az „Egri Közép katekizmus”. Szertartástanból: A szentségek- és szentelményeknek kiszolgáltatásáról és az ott előforduló ténykedések jelentményéről. K. k. Harsányi József által kiadott Szertartástan.

Hetenként 1 óra.

III. és IV. oszt. Az ó-szövetségi bibliai történet és pedig 1) A világ teremtésétől kezdve Ábrahámig. 2) Ábrahám-Izsák és Jákob pátriarchákról. 3) Józsefnek bátyjai által történt eladásáról és annak Egyiptomba való viteléről. 4) Mózesnek rendkívüli megmentéséről és izrael népének Egyiptomból való kiköltözéséről. 5) A birák-, királyok- és prófétákról. 6) Izrael népének az aszriai- és babyloniai fogságokba való hurczoltatásáról és a fogságokból való kiszabadulásáról. K. k. Roder bibliai történet. Szertartástanból u. a., mint az I. és II. osztályban. Hetenkint 1 óra.

V. osztály. Az Egélytanból 1) Az egély fogalmáról és felosztásáról. 2) A bizonyítéki forrásokról. 3) Krisztus Jezus isteni küldetésének és istenségének bebizonyításáról. 4) A kath egély is-

teni tekintélyéről és 5) A Szent Lélek küldetéséről. Tank. Dr. Wappler A. Kath. Egélytana. Hetenkint 1 óra.

b) A mózes vallásu tanulóknál.

I., II. osztály. Bibliai történet módszere kapcsolatban a hit- és erkölcsan elemeivel. I. oszt. 1—20. II. oszt. 20—37. fej. III. IV. osztály. A fennebbi folytatása 20—40-ig és 47. fejezettől végig. Bibliából I. könyv. I. II. oszt. 12—15. fejezetig. III. és IV-ik oszt. 25—32. fejezetig. A szertartások és ünnepek ismertetése. Mindenik osztályban k. k. Emet veemonuh-bibliai történet Fisher Náthántól, Hetenként 1—1 óra.

2. Magyar nyelvtan s irodalom.

I. oszt. Az értelmes s kellően hangsúlyozott olvasás gyakoroltatása a népmese, népmonda, magyar történeti monda s a néprajz köréből vett olvasmányokon: tartalmuk magyarázata s néhányának beemléztetése. A mondat használatának feltüntetése után az egyszerű mondat ismertetése s lényeges vagy bővítő részei alapján az egyszerű tö- v. puszta mondat s az egyszerű bővített mondat megkülönböztetése. Az összetett mondat használata s ismertetése, tekintettel a függő viszonyban levők — alárendeltek — gyakorlati megkülönböztetésére a független viszonyban levők — mellérendeltek —. Az összevont mondat keletkezésének feltüntetése. A beszédrészek jelentményeinek feltüntetése után az alaktan, figyelemmel levén a hangtani módosulásokra s ebből kifolyólag a helyesírás szabályaira. Végül részint képzők, részint összetétel által származott szók csoportosítására, tekintettel a ragok s képzők sajátságainak feltüntetésére. Begyakorlás tekintetéből elemztetés s írásbeli dolgozatok. Tk. Gyulai B. Magy. ny. s magy. olv. könyvének I. r. Hetenkint 5 óra.

II. oszt. Az első osztályban tanultak felujítása, fősúlyt fektetve a határozók részletes tárgyalására. Az összetett szerkezetű mondatok használatának feltüntetése után mind a független viszonyban levők — mellérendeltek, — mind a függő viszonyban levők — alárendeltek — tüzetes tárgyalása. A többszörösen összetett mondatok elhelyezési módja. A szóképzés befejezése, rokonértelmű szók csoportosítása, magyarázatuk az első osztálynál feltüntetett tartalmu olvasmányokon. Elemztetés s írásbeli dolgozatok. Tk. Dr. Simonyi Zs. Magy. ny. II. r. s Gyulai B. magy. olv. könyvének II. r. Hetenként 5 óra.

III. oszt. „A tatárjárás Magy. orsz.“ olvastatása, belalakja tartalmi magyarázata, a mellék események által megszakított főesemények összefüggő egybefoglalása. A rendszeres magy. nyelvtan tüzetes tárgyalása. A hangsúlyos verselés ismertetése. Nehány

költemény tartalmi magyarázata s beemléztetésük. Fogalmazásul kisebbszerű leírások, elbeszélések s körmondatok készítették. Tek. Torkos L. Magy. ny., Szalay L. A tatárjárás Magyarországon. Segédkönyvül Udvarhelyi Gy. Magyar írásmódja használtatott. Hetenkint 4 óra.

IV. oszt. Az írásmű megalakulása. Leíró, elbeszélő s oktatónemű írásmű. Anyaggyűjtés, anyagrendezés. Az írásművek szerkesztés- s előadás-módja. Az egyszerű s képelőadási mód kellékei; az időmértékes rythmuson alapuló verselés. A tanultak megvilágításául részint prózai részint költői darabok olvastattak. Továbbá Toldy olvastatására, megértéséhez szükséges magyarázatokkal. Fogalmazásul szolgáltak részint leírások s elbeszélések, részint fontosabb ügyiratok. Tek. Udvarhelyi Gy. Magyar írásmódja. Arany Toldyja, Lehr Alberttól. Hetenkint 3 óra.

V. oszt. A külvilág-, belvilág- s drámai költészethez tartozó műfajok keletkezési időrendben való olvastatása s tartalmi magyarázatuk; az egyes műfajok meghatározása, kellékei s alakjuk; a nagyobb művek szerkesztésének megértésére. Néhány szónoki beszéd olvastatása s szerkesztésének föltüntetése. Végül az irodalomtörténetnek főbb vonásokban összefüggő átnézete. Fogalmazásul részint bonyolodottabb ügyiratok, részint szabadon választott leírások s elbeszélések készítették. Tek. Gyulai B. Irodalomismertetője.

3. Német nyelv.

I. osztály. Egyszerű mondatok fordítása németről magyarra és magyarról németre. A határozott és határozottan nemszócskák. A főnevek ejtegetései. A mutató- és birtoknévmások. A birtokviszony. A haben és sein segédigék használata a jelen- és multidőben. Az igeidők közül a jelen történelmimult és multidő. Határozatlanmód. Részesülömmult. K. k. Graf J. Német nyelvtan I. r. Hetenkint 2 óra.

II. osztály. Az első osztályban eltanultak ismétlése. A tulajdonnevek ejtegetése. A melléknevek ejtegetése határozott és határozatlan nemszócskával és nemszócška nélkül. A melléknév fokozata. A határozó. Az egyes mondatrészek elhelyezése. Az egyenes és fordított szórend. Németből magyarra és visszafordítás. K. k. Graf J. Német nyelvtan I. r. Hetenkint 2 óra.

III. osztály. A II. osztályban eltanultak kibővítése s folytatása. A rendhagyó igék hajtogatása és begyakorlása. Értelemmódosító- és összetett igék-, határozók-, viszony- és kötőszók használata. Olvasmány alapján: egyszerű és bővített mondatok s mondatrészeknek ismertetése, magyarból németre és visszafordítás,

szótanulás és kisebb költői darabok könyv nélkül előadása. K. k. Graf J. Német ny. I. r. Hetenkint 3 óra.

IV. osztály. Az előbbi osztály tananyagának kiegészítése, az összetett mondatok, szórendek szóképzések és szócsaládok elemzése és rendszeres áttekintése, szótanulás, magyarból németre és viszontfordítás és kisebb költői darabok megtanulása. K. k. Graf J. II. r. Felsmann olv. k. II. r. Hetenkint 3 óra.

V. osztály. A német nyelv s mondattan szabályainak begyakorlása tekintetéből könnyebb irányú, darabok fordítottak s gyakorlatul könnyebb fogalmazási gyakorlatok is tétettek. K. k. Graf J. Ném. ny. II. r. Felsmann J. olv. k. II. r.

4. *Mennyiségtan.*

I. osztály. a) Számтан. A négy alapl művelet nevezett és nem nevezett egész számokkal. A számok oszthatósága. A legnagyobb közös osztó és legkisebb közös többes. A tört mint hányados. A 4 alapl művelet közönséges és tizedes törtekkel. Közönséges tört átváltoztatása tizedes törtté s viszont. A hazai mértékek ismer tetése, időszámítás. K. k. Dr. Császár K. számтана I. r.

b) Mértan. Pontok, vonalok és szögek fekvési és mérési viszonyai. A 4 alapl művelet vonalakra és szögekre alkalmazva. A legfontosabb sík idomok, ezeknek alakítása, egybevágósága, symmetriája, hasonlósága és területök kiszámítása. K. k. Dr. Császár Károly geometriai alaktana I. r. Szám- és mértan hetenkint 5 óra.

II. osztály. a) Számтан. A közönséges és tizedes törtek négy alapl műveletének ismétlése számolási fogásokkal és rövidítésekkel. Rövidített szorzás és osztás. Az olasz számolásmód. Az arányosság fogalma. Egyszerű mértani arányok és aránylatok. Az egyszerű hármasszabályhoz tartozó feladatok megoldása következtetésekkel és aránylatokkal. A száztóli fogalma. A százalék számítás különbéle esetei és gyakorlati alkalmazása a suly- és közvetítésért való levonások-, lerovások-, biztosítási díj-, felpénz-, nyereség- és veszteség kiszámítására. K. k. Dr. Császár Károly számтана II. r.

b) Mértan. Stereometriai elemek. A sík; vonalok és síkok ténybeli és viszonylagos helyzete. Lap- és testszögek. A legfontosabb egyszerűbb síklapu és görbelapu testek ismertetése, leírása, összeillősége, symmetriája, hasonlósága, hálózatuk készítése, felszínök és térfogatuk kiszámítása. K. k. Dr. Császár K. II. r. Szám- és mértan hetenként 5 óra.

III. osztály. a) Számтан. Százalékszámítás és alkalmazásának ismétlése. Összetett arányok és aránylatok. Összetett há-

mas szabályokhoz tartozó feladatok megoldása a következtetésekkel és aránylatokkal. Középhatáridő és közép kamatláb kiszámítása. Egyszerű és összetett arányos osztás. Elegyítési és lánczszabály. A hazai és külföldi legfontosabb pénzek ismertetése átszámításokkal. Az arany és ezüst értékének számítása. K. k. Dr. Császár K. számtana III. r.

b) Mértan. Constructiv planimetria: a) Egyszerű vonalu idomok és összeillőségek, symmetriájuk, hasonlóságuk és területmeghatározásuk kibővítése az ide vágó fontosabb szerkesztési feladatokkal; b) Görbevonalu idomok. A kupszeletek, kerekények csigavonalak. A körtan kibővítése szerkesztési feladatokkal. K. k. Dr. Császár K. Szerkesztő planimetria. Szám- és mértanból hetenként 4 óra.

IV. osztály. a) Számtan. A nemes fémek ötvényei értékének számítása; az arany- és ezüst-pénzek körében előforduló számítások. Váltóleszámítolás; a külföldi váltók értékének számítása. Árfolyamegyenlítés. Váltó kémlelés. — Ellentett számokkal való műveletek. Az algebrai mennyiségek hat első alapl művelete. Első foku határozott egyenletek egy ismeretlennel. K. k. Dr. Császár K. számtana III. r., Močnik-Szász Számítástan.

b) Mértan. A tér felmérése és területe kiszámítása. A térfogat és felület kiszámítása gyakorlati alkalmazásokkal. K. k. Roller M. Geometria. Szám- és mértanból hetenként 4 óra.

V. osztály. Számtan. Logarithmus. Elsőfoku egyenletek több ismeretlennel. Másodfoku egyenletek egy és több ismeretlennel. Regula fabri. Elsőfokú számtani és mértani sorok. A kamatos kamat számítása. Első foku határozatlan egyenletek. K. k. Dr. Lutter N. Betűszámtan. Hetenként 3 óra.

B. Könyvviteltan.

V. osztály. Az egyszerű könyvvezetés lényeges és fontosabb mellékkönyveinek szerkesztése és alkalmazása. 4 gyakorlati feladat elkönyvelése, lezárása és mérlegkimutatása. T. K. Roller M. Könyvviteltan. I. r. Hetenként 1 óra.

5. Természettudományi tárgyak.

A) Természetrész

I. osztály. A növények tagjainak megnevezése, ezek alakja, (célja); termőhelye és haszna a növényeknek; ezek alapján az osztályozás vázlata — őszi és tavaszi hónapokban az egyes növénycsaládok jellemző képviselőin szemléltetve ismertettek meg. Téli hónapokban az ásványtanból az egyes osztályok alapjellemeivel

biró s a mezőgazdasági és ipari ismeretek alapjául szolgáló ásványok példányain alaki és természettani tulajdonságaikat, talá-lási helyöket és hasznukat szemléltetve ismerték meg: Tanköny-vek: Kriesch természetrajz elemei (növénytan), Dr. Szabó Jó-zsef Ásványtan kezdők számára. Hetenkint 3 óra.

II. osztály. Ismeretesebb állatok leírása, rokonnemek cso-portosítása különös figyelemmel az állati élet nyilvánulására s az osztályozásra vonatkozó tipikus tulajdonságok feltüntetésére; az állatok tartózkodási helye, tápláléka, haszna. T. k. Kriesch Ter-mészetrajz elemei (állattan). Hetenkint 3 óra.

III. osztály. Őszi és téli hónapokban az ásványok tulajdon-ságai szemléltetve, találás helye, haszna, az általános tulajdon-ságok rendszeresen: a fontosabb egyszerű és összetett kőzetek, keletkezésük; a geológiai korszakok kiváló tekintettel a szerves élet fejlődésére; a föld keletkezése s a kérget módosító tényezők. Tavaszi hónapokban a növények elemi és összetett szerveinek alakтана és feladatuk a táplálkozás és szaporodás munkájában; növényrendszerek; a virágtalanok (ismétlés); a virágosak meg-határozása módszerének gyakorlása (dr. Simkovics L. Növenymeg-határozó alaján) T. k. Szécskay Ásványok természetrajza, Kriesch Természetrajz elemei (növénytan). Hetenkint 3 óra.

B) T e r m é s z e t t a n.

IV. osztály. A testek általános és különös tulajdonságai, a szilárd testek egyensúlyának és mozgásának törvényei, nevezete-sen: az erők összetétele és szétbontása, egyszerű gépek, a moz-gás tényezői és nemei, összetett mozgás, röperő, ütközés és moz-gási akadályok; a csepegős testek egyensulya, nevezetesen: a nyomás terjedése a folyadékokban, ezek nyomása az edény fene-kére, oldalára és fölfelé, az Archimedes-féle törvényen alapuló tű-nemények, hajcsövesség; légnyomási készülékek, Mariotte-fele tör-vény, a gázok keveredése és elnyeletése. T. k. Abt. Ant. kísér-l. természettana (5. kiad. szer.). Hetenkint 3 óra.

V. osztály. A hő- és hőmérők, annak terjedése, hatása a térfogatra és halmazállapotra, forrásai s az égés; a delejesség s a delejek fontosabb tulajdonságai; dörzsvillamosság, villamos meg-osztás és sűrítés; érintkezési villamosság, villamos feszültség s az érintkezési villamosság, villamos feszültség s az érintkezési villamosság alkalmazásai; indított-, hő- és légköri villamosság; a hang keletkezése, rezgés és hullámváz, a hang magassága, hang-lejtő, a hang erőssége, visszaverődése, húrok, lemezek, sipok zön-gése, hallás; a fény és terjedése, visszaverődése és megtörése s az ezeken alapuló készülékek, fénytalálkozás. T. k. mint a IV. oszt.-ban. Hetenkint 3 óra,

C) V e g y t a n.

V. osztály. A nem fémes és fémes elemek fontosabbjai, ezek nevezetesebb hidratjai és sójai, élegei, kénegei, könegei, kísérleti alapon különös tekintettel a vegyületek nemeinek a vegyképletek alapján való megkülönböztetésére. T. k. Dr. Dékány elemi vegytan (2. kiad. szer.) Hetenkint 2 óra.

6. Történelmi tárgyak.

A) Földrajz és statistika.

I. osztály. A magyar birodalom részletes tárgyalása összeköttetésben a statistikával. Magyarország függőleges tagozata és vizrajza. Az egyes vidékek természeti viszonyai, néprajza tekintettel a lakósok főbb foglalkozásának ismertetésére, a kőzetek főbb nemei. Magyarország politikai földrajza, éghajlata, növényei, állatai és népei. Az osztrák tartományok általános áttekintése. K. k. Kiss Sándor magyar-osztrák monarchia összehasonlító földrajza. Hetenkint 2 óra.

II. osztály. Európa egyes államainak vízszintes és függőleges tagozata, azok éghajlata, terményei műveltségi viszonyai. Europa kedvező partfejlődése s ennek befolyása a kereskedelem és miveltség előhaladására. Europa nagysága, éghajlata, terményei és népei. Ázsia ismertetése általánosan. K. k. Scholz A. II. r. Europa és Ázsia földrajza. Hetenkint 2 óra.

III. osztály. Amerika részletes, Afrika és Ausztrália általános ismertetése összeköttetésben a természetrajzzal. Azok vízszintes és függőleges tagosulata, éghajlata, terményei, miveltségi állapotai és politikai földrajza. A fölfedezések történelmének főbb mozzanatai. K. k. Scholz A. III. r. Hetenkint 2 óra.

IV. osztály. A földrajzból eddig tanultak rövid áttekintése. A mennyiségtani és phisikai földrajz elemei. Kézi könyv Simay J. földirat III. IV. füzet. Hetenként 2 óra.

B) T ö r t é n e l e m.

III. osztály. A magyarok történetének rövid áttekintése. A vérszerződés, honfoglalás s annak történelmi szükségessége. A kereszténység fölvétele s annak jelentősége. Magyarország területi viszonyainak feltüntetése az egyes korszakokban. Az uralkodóházak története tekintettel a tudomány miveltség és az alkotmány fejlődésére. A mohácsi vész s annak okai. Erdély külön állása s annak jelentősége a vallás- és nemzeti szabadság érdekében. Az 1687, törvények. A pragmatika sanctio. A nemzet haladása az újabb időben a szellemi és anyagi téren. A magyar

szabadságharcz rövid története, s az ezt követő idők ismertetése egész 1867 íg. K. k. P. Szathmári K. Magyarország története különös tekintettel a társországokra és művelődési viszonyokra. Hetenkint 2 óra.

IV. osztály. Az emberiség miveltsege kezdetben. A történelem forrásai és segédtudományai, a keleti népek miveltsegi állapota a különböző népfajok szerint, a görögök és rómaiak története, a kereszténység terjedése, a népvándorlás s az újabb államok keletkezése, a germánok s a hűbérrendszer, az izlam keletkezése s annak terjedése, Németország története a különböző uralkodóházak alatt, a pápák és császárok küzdelme, a keresztes hadjáratok okai és következményei. Francia, Angol Schweiz, a Pyrénéi f. sz. törökök, szlávok és normannok története, a miveltsegi állapotok, a löpor és könyvnyomtatás föltalálása. K. k. Ladányi G. A világtörténet főbb eseményei. Hetenkint 3 óra.

V. osztály. A fölfedezések, a reformáció kezdete és terjedése, a 30 éves háboru. Spanyolország, Németalföld, Anglia, Franciaország, északkeleti Europa története. A különböző protestáns felekezetek. A spanyol örökösödési háboru. Oroszország, különösen N.-Péter uralkodása alatt, az északi háború, az első-, második- és harmadik siléziai háboru. Lengyelország története s annak végleges felosztása, az észak-amerikai szabadságharcz. A francia forradalom kezdete és története, a legújabb forradalmak és államok alakulása. K. k. Ladányi G. A világtörténet főbb eseményei, Heti 3 óra.

C) A l k o t m á n y t a n.

V. osztály. A magyar állam és alkotrészei. A magyar alkotmány keletkezése. A magy. állam czimere. A tronöröklés és kormányzás, a király méltósága és jogai, a képviselő választás és választási eljárás, az országgyűlés két háza s annak megalakulása, az ország kormányzása s a magyar felelős miniszterium. A törvényhatóságok, a közigazgatási bizottság, a községek önkormányzata, az igazságszolgáltatás nemei, bírák és bíróságok. Közösügyek. delegációk, az egyházak közjogi állása, sajtó és iparszabadság, tan- és honvédelmi kötelezettség, közteherviselés, szerződések, váltó, telekkönyv, végrendeleti és törvényi öröklés, polgári törvénykezés, csőd. A bűntények és vétségek s a büntető törvénykezés. K. k. Csiki Kálmán. A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai. Hetenkint 2 óra.

7. Művészi tárgyak.

A) R a j z o l á s.

I. osztályban. a) Szabadkézi rajz. A legegyszerűbb ékitmények rajzolása egyenes és görbe vonalokból alkotva árnyékolás

nélkül, előrajzolt — és lapmintákról; később fokozatosan összetettebb ékitmények másolása. A tanév nyári felében mintázás: egyszerű sík ékitmények alkotása.

b) Mértani rajz. A szerkesztő síkmértan elemei. Eszközökkel való rajzolás, azok használási módja; a pont és vonal, ezek származása a vonalak helyzete, egymáshoz viszonya; merőlegesek és párhuzamosak szerkesztése, a négy alpművelet egyenesekkel, szögek, ezeknek részekre osztása, szögek alkotása mérték szerint, alpműveletek a szögekkel. Szögek felezése, a szög közbefutó egyenesei, osztó egyenesek. Kisebbitett mértékek. A kör, a kör egymáshoz viszonya, körbe és kör körül rajzolt idomok. A körbe írt sokszögek szerkesztése, érintő, hasonlósági pont, a kör közös kül és bel érintője. Az előbbi tárgy heti 3. az utóbbi heti 2 órában.

II. osztályban a) Szabadkézi rajz. Összetettebb ékitmények rajzolása folytonos haladással az árnyékolásban, ezek legegyszerűbb színezése, lapmintákról. A mintázásból fokozottabb haladás síkékitmények alkotásában.

b) Mértani rajz. A síkmértan folytatása a sokszögek ismétlésével, a kerekényekig. Vetülettan elemei, a tér megismertetése. A pont és vonal vetületei, az utóbbiak helyzete s egymáshoz viszonya vetületeikkel együtt, a síkba helyezett pontok s vonalak vetületei. Egyenes vonalú idomok vetületei. A sík hat féle helyzete a térben. Az első tárgy heti 2, a második tárgy heti 3 órában —

III. osztályban. a) Szabadkézi rajz. Teljesen kidolgozott középkori ékitmények rajzolása lapmintákról teljes árnyékolással s színezése ugyanazoknak. Egyszerűbb ékitmények rajzolása főszmintákról, később kidolgozottabbak két krétával. A mintázásból előrehaladottabbak féldomboru modorban főszmintákról mintáznak középkori ékitményeket.

b) Mértani rajz. A vetülettan folytatása és befejezése a sík és görbe lapok által határolt testek ábrázolásával mind a négy térben. A távlatban elemei, pont, merőleges, vízszintes, párhuzamos egyenesek, s egyenes vonalú idomok távlati képei a két merőleges vetületi sík alkalmazásával. Az első tárgy heti 2, a második heti 2 órában.

IV. osztályban. a) Szabadkézi rajz. Összetett és teljesen árnyékolt ékitmények rajzolása krétával lap mintákról, és ezek festése. Gypszminták utáni rajzolás teljes árnyékolással. A vízfestészet elemei. Tájékp festése, az emberi test részeinek rajzolása lapmintákról. Mintázás összetetté domborművü minták után.

b) Mértani rajz. Az ábrázoló mértan teljes befejezése ferde síkok és görbe felületű testek vetületeivel, ezek metszése víz-

szintes síkok által s felületükön a pont meghatározása. Távlattantából a kettős távlati képek meghatározása ferde sík alkalmazásával. Távlattani szerkesztések két egymásra merőleges sík által a tárgy vetületeiből s annak valódi nagysága; az árnyéktan elemei. — Az első tárgy heti 3, a második heti 2 órában.

V. osztályban. Mértani rajz. A távlattan és árnyéktan befejezése a testek távlati képének az idomok és testek árnyékának szerkesztésével. Kettős távlati képek szerkesztése. Mérték szerinti építészettani rajzolás; heti 3 órában.

B) Szépirás.

I. osztály. Magyar és német folyóírás üteny szerint Hetenkint 1 órán.

II. osztály. Magy. és német ütenyírás folytatva Lövényi és Turcsányi-féle minták után. Hetenként 3 óra.

III. osztály. Gömbírás, később diszbetük rajzolása szinezett lapmintákról. Hetenként 1 óra.

C) éneklés.

Minthogy a tanulók nagyobb része rendszeres ének- és hangjegy ismeret nélkül lépett fel a polg. isk. I. osztályába, azért énektanítást egészen elemiesen kellett kezdeni.

I. II. osztály. Énekgyakorlatok az első három hangtól fogva a teljes C-dur scáláig, ideértve a szokottabb ütenynemeket, a negyed- fél- egész- nyolczad és tizenhatod hangjegyeket a megfelelő szünetjelekkel. Négy kemény és négy lágy hangsor leírása éneklési gyakorlatokkal. — Kargyakorlatok a magyar népdalokból. Goll-Ernyei énektana szerint. Hetenként 1 óra.

III. IV- és V. osztály. A kemény lágy hangnemek ismeretése az illető énekgyakorlatokkal. A hangközök meghatározása. A kemény és lágy hármas hangzat alakítása. Alakító és előadó jelek. Három- és négy szólamu kargyakorlatok magyar népdalokból. K. k. Goll-Ernyei. énektana II. r. Hetenként 1 óra.

8. Tornászat.

Az I. osztályból álló csoport az egyszerű s összetett szabadgyakorlatok után gyakorolta a sorgyakorlatokat: sorakozást, nyitódást, zárkozást, igazodást, fejvetődéseket, különböző fordulatokat, kanyarodásokat úgy helyben mint menés közben; továbbá a rendekbe fejlődést helyben s menés közben. Hetenként egy óra.

A II. III. IV. V. és VI. osztályból álló csapat a fentebbieken kívül gyakorolta még a kettős rendekbe fejlődést, rendekre szakadoztatást úgy helyben, mint menés közben. Hetenkint 1 óra, Mindkét csapat ezeken kívül a körülményekhez mért szertornaszásban is részesült.

VI.

A renden kívüli tárgyak tananyaga.

1. Latin nyelv.

I. osztály. Az alaktanból: a főnevek, melléknevek névmások egészen az igék rendes ragozásáig; 47 §. szótanulás. A gyakorló könyvből a megfelelő latin és magyar mondatoknak latin- illetőleg magyarra fordítása 47 §-ban. (1575 mondattal.) Házi és iskolai gyakorlatok. K. k. Kiss-Schulz nyelvtana és ugyanannak gyakorló könyve. Hetenként 4 óra.

II. osztály. A négy igeragozás; rendhagyó mult idők és supinusok. Rendhagyó igék ragozása. A hiányos igék. Személytelen igék. Határozók, előljárók, kötszók, indulatszók. A szóképzés. A tananyagra vonatkozó latin-magyar, magyar-latin mondatok fordítása. 70 §-ban (2556 mondattal). Iskolai és házi dolgozatok. K. k. a fentebbi. Hetenként 4 óra.

IV. osztály. Cornelius Nepos-, Julius Caesar-, Phaedrasból egyes darabok és fejezetek fordítása; Szepesi J latin mondattana.

2. Zene.

Hegedülés és fuvolázás. Hetenként 3 órában.

VII.

A tanulók érdemsorozata az 1881—82. isk. évben.

I. osztály.

Folyó szám	A tanuló neve	Hit- és erkölcstan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Szaktan	Mértan	Természetrajz	Mértani rajz	Szabadkezi rajz	Szépírási	Testgyakorlás	Ének	Zene	Latin nyelv	Szorgalom	Magaviselet	Ált. osztályzat
1	Barbarits József	4	3	4	3	3	3	2	3	3	3	3	3			3	2	4
	Ehrenreich Viktor	3	3	3	3	2	2	3	2	3	3	2	3	2	2	3	3	3
	Eppinger Izidor	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3			3	3	3
	Guttman Lajos	2	1	2	2	1	2	3	1	1	3	3	3			1	2	2
5	Hartmann Károly	3	3	2	3	3	2	3	1	1	3	1	3	3		3	2	3
	Karika István	2	3	3	3	3	3	3	1	2	3	3	3			3	2	3
	Kolonits Lajos	2	1	2	2	1	2	1	2	2	3	1	3	1	1	2	2	2
	Koczuván János	4	3	3	4	2	4	4	3	3	3	3	3	3		4	2	4
	Löbl Zsigmond	2	3	2	2	3	3	2	3	3	3	1	3			3	2	2
10	Orbán Lajos	3	2	3	3	2	2	3	3	3	3	2	3			3	2	3
	Pevetz Mátyás	4	4	4	4	3	4	4	3	3	3	1	3			4	2	4
	Polesinecki Emil	1	2	2	2	1	2	1	1	1	3	1	2			1	1	1
	Tivadar Ferencz	2	1	2	3	1	2	3	1	1	3	2	2	3		2	2	2
	Zakály Károly	1	2	3	2	2	2	1	1	1	3	2	3		2	1	1	2
15	Zsilavecz Lajos	3	2	2	2	1	2	2	1	1	3	2	2	2		2	2	2

Kimaradtak : Klein Ede, Terbocsa István és Veszeli Károly.

Magán tanuló : Szmódis Mihály.

Javító vizsgálatra utasittatik : Barbarics József.

Felsőbb osztályba nem léphetnek : Koczuván János és Pevetz Mátyás.

II. osztály.

Folyó szám	A tanuló neve	Hitt- és erkölcsstan																
		Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Számtan	Mértan	Természetrajz	Mértani rajz	Szabadkézi rajz	Szépírás	Testgyakorlás	Ének	Zene	Latin nyelv	Szorgalom	Magaviselet	Ált. osztályzat
	Bedits István	3	3	3	3	1	3	3	3	3	2	3	*					
	Bellosics Károly	4	3	3	3	2	3	2	2	3	3	2	2	3		3	3	4
	Ehrenreich Nándor	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2		2	3	3	3
	Freyer József	2	3	2	2	1	2	1	2	2	3	1	1	2		2	2	2
5	**Gyömöri Győző																	
	Juhász József	3	2	3	3	2	2	3	1	1	3	2	2	2		3	3	2
	Kajdos József	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		3	3	3	3
	Kohn Jakab	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3				1	1	1
	Kolárs István	3	3	2	4	3	3	2	2	1	2	1	3	3		3	3	4
10	Kozma János	4	3	3	2	2	2	2	2	3	3	2	3	3		3	1	4
	Márkus Aladár	1	3	3	3	3	3	2	1	1	3	2	3			2	2	3
	Márkus Elemér	2	3	3	3	3	3	2	1	1	2	2	3			2	3	3
	Tánczos István	4	3	4	4	3	3	3	3	3	3	2	3			3	2	4
	Travnik Gábor	3	2	3	4	2	3	2	1	2	3	3	3		3	3	3	4
15	Turza János	2	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3			2	1	3
	Zvér Mátyás	3	2	3	1	2	2	1	1	1	3	2	3		2	2	2	2

* Zenei hallás hiánya miatt felmentetett.

**Rendkívüli tanuló volt.

Javító vizsgálatra utasítottak: Bellosics Károly, Kolárs István, Kozma János és Travnik Gábor.

Felsőbb osztályba nem léphet Tánczos István.

III. osztály.

Folyó szám	A tanuló neve	Hitt- és erkölcsstan																
		Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Számtan	Mértan	Természetrajz	Mértani rajz	Szabadkézi rajz	Szépírás	Testgyakorlás	Ének	Zene	Latin nyelv	Szorgalom	Magaviselet	Általános oszt.
	Bókán Frigyes	2	1	1	1	1	2	2	1	1	2	1	3	3				
	Guttman Aladár	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3		1*	3	3	3
	Kámán Lajos	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2		1	1	1
	Kiss Márton	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	3	2		1	2	1

*A latin nyelvből a II. osztály tananyagát tanulta.

Folyó szám	A tanuló neve	Hit- és erkölcstan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Számtan	Mértan	Természetről	Mértani rajz	Szabadkézi r.	Szépíráás	Testgyakorlás	Ének	Zene	Latin nyelv	Szorgalom	Magaviselet	Általános oszt.
		5	Masanczker Arnold Spindler Gyula	1 1	1 1	1 3	1 1	1 2	1 2	1 1	1 1	1 2	2 1	2 3	2 2				2 1

Kimaradt Tkalcsecz János.

IV. osztály.

Folyó szám	A tanuló neve	Hit- és erkölcstan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Számtan	Mértan	Természettan	Mértani rajz	Szabadkézi rajz	Testgyakorlás	Ének	Zene	Latin nyelv	Szorgalom	Magaviselet	Ált. osztályzat
		5	Bellosits Bálint Bellosits János Hajós Kálmán Kohn Arnold Török Kálmán	3 3 1 1 1 1	2 3 2 1 1 1	2 3 2 1 2 1	2 3 1 1 1 1	1 3 2 1 1 1	2 3 2 1 1 1	2 3 1 1 1 1	1 2 1 1 1 1	2 1 2 * 2 1	1 1 1 1 1 1	2 1 1 2 1 1	2 2 1 2 2 3	2 2 2 3 2 3	3 2 2 2 2 2	2 3 2 2 2 2

* Orvosi biz. alapján felmentetett.

V. osztály.

Folyó szám	A tanuló neve	Hit- és erkölcstan	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Alkotm.- és jogtan	Szám- és algebra	Könyvviteltan	Természettan	Vegytan	Mértani rajz	Testgyakorlás	Ének	Zene	Szorgalom	Magaviselet	Ált. osztályzat
			Rácz Alajos Tamás Sándor	1 2	1 2	1 1	1 2	1 2	1 3	2 3	1 2	1 2	1 3	1 2	1 3	1 3	2 3

Kimaradt Tschochohei Gergely.

Az érdemsorozat jegyeinek jelentése.

a) Az előmenetelben :

- 1 = jeles
- 2 = jó
- 3 = elégséges
- 4 = elégtelen

b) A szorgalomban :

- 1 = ernyedetlen
- 2 = dicséretes
- 3 = változó
- 4 = hanyag

c) Az erkölcsi magaviseletben :

- 1 = dicséretes
  - 2 = jó
  - 3 = türethető.
-

X.

Az alsó-lendvai polgári fiúiskolában

az intézet fennállása óta (1872—1882-ig) működött tanítók statisztikai kimutatása.

Folyó szám	A tanár neve, állása és képesítése	A tanított tárgyak	Működési ideje	Hová távozott az intézettől	Jegyzet
1	Alszeghy János s. tanár, helybeli r. kath. kántortanító.	Ének és zene	1872—79		Meghalt 1879. jun 16-án.
2	Barcsák Lajos s. tanár, okleveles polg. isk. tan.	Földrajz Történelem Alkotmánytan Német nyelv	1881. évi szept. hó 1-től 25-ig.	Szegedre, a polg. fiúiskolához r. tan. minős.	
3	Bóna Sándor s. tan. elemi iskolai tanító.	Tornászat	1874—76.	Szentesre, az el. iskolához	
4	Cséka Károly r. tanár, akadémiai festő.	Mértani és szabadkézi rajz Szépirás	1872—73.	Losonczra, az állami gymnhoz.	
5	Gy. Csókás György vissz. al-reálisk. tanár, igazgató tan.	Számтан Mértан	1872—76.	Kőszegre, a polg. fi- és leányiskhoz ig. minős.	
6	Gerevich Emil r. tan. vizsgált középтанodai tan.	Számтан Mértан	1876—77.	M.-Szigetre az áll. fels. leányiskolához.	
7	Halasi Béla s. tan.	Mértani- és szabadkézi rajz Szépirás	1880—82.		Jelenleg is az intézetnél működik.
8	Helyes Lajos s. tan. elemi isk. tan.	Testgyakorlat	1872—74.	Lentibe(Zalam.) kántortan. minőségben.	

Folyó szám	A tanár neve, állása és képesítése	A tanított tantárgyak	Működési ideje	Hová távozott az intézettől	Jegyzet
9	Hencz Lajos r. tanár, képesített polg. isk. rajztanár.	Mértani és szabdkézi rajz Szépirás	1875—79.	Keszthelyre a polg. iskolához hasonló min.	
10	Iványi Andor r. tanár, okleveles polg. isk. tan.	Természettudománnyi tárgyak	1872—82.		Jelenleg is az intézetnél működik.
11	Káposztás Ferencz r. tan., okleveles polg. isk. tan.	Magyarnyelv Történelem Testgyakorlat	{ 1875—82 1877—82.		Jelenleg is az intézetnél működik.
12	Miklós Gergely igazgató tan. okleveles polg. isk. tan.	Számтан Mértan	1881—82.		Jelenleg is az intézetnél működik.
13	Murkovits János s. tan. helybeli kath kántor- és fő elemi tanító.	Ének- és zene Német nyelv	1879—82.		Jelenleg is az intézetnél működik.
14	Pataky Kálmán s. tan., okleveles polg. isk. tan.	Földrajz Történelem Alkotmánytan Német nyelv	1882. évi febr. 15. óta		Jelenleg is az intézetnél működik.
15	Reissig Adolf r. tan. középtanodákra képesített tan.	Mértani- és szabdkézi rajz Szépirás	1879—80.	Deésre, a polg. iskolához.	
16	Dr. Szántó Károly igazgató, középtanodákra képesített tanár.	Magyar nyelv Német nyelv Földrajz Történelem	1880—81.	Löcsére, az áll. fels. leányiskhoz ig. minős.	
17	Tausz Ferencz s. tan. elmi isk. tan.	Testgyakorlat	1876—77.		
18	Trombitás Gyula r. tanár, okl. polg. isk. tan.	Számтан Mértan	1877—81.	Budapestre, az I. ker. polg. isk. tan.-képezde gyakorló polg. fiu - iskolájához.	

Folyó szám	A tanár neve, állása és képesítése	A tanított tantárgyak	Működési ideje	Hová távozott el az intézettől	Jegyzet
19	Udvarhelyi Gyula r. tanár 1876—80. igazgató, okleveles polg. isk. tan.	Nyelv- és törté- nettudományi tárgyak	1872—80.	Csáktor- nyára, a polg. fiu-is- kolához.	
20	Wascher József rend. tan.	Mértani- és sza- badkézi rajz Szépirás	1873—75.	Budapestre.	

Előoktatók és latin nyelvet tanítók.

21	Ifj. Alszegehy János	Latin nyelv	1874—75.		
22	Gerevich Emil (Lásd fennebb.)	Latin nyelv	1876—77.		
23	Káposztás Ferenc (L. fennebb.)	Latin nyelv	1875 ⁶ ₇₈ —77 ⁷ ₇₉		
24	Kiss Pál helybeli rom. kath. segédlelkész.	Latin nyelv	1872—74.		
25	Körmendy József helybeli r. kath. se- gédlelkész	Hit és erkölcs- tan	1872—78.		
26	Papp Dávid helybeli r. kath. s. lelkész.	Hit- és erkölcs- tan	1878—80.		
27	Schacherlitz Mózes helybeli rabbi.	Hit- és erkölcs- tan	1872—82.		
28	Tóth László helyb. r. kath. s. lelkész.	Hit- és erkölcs- tan Latinnyelv III-IV	1880—82. 1880—81.		
29	Vöröss Zsigmond helyb. r. kath. s. lelkész.	Latin nyelv	1880—82.		

Szolgálatot tevő személyzet.

Iskola-szolga: Haschpel Ferencz 1872—76.
Matók Péter 1876—77.
Simon János 1877—82.

A szerelvények és taneszközök gyarapodását feltüntető adatok.

A) A szertárak.

Taneszközök és gyűjtemények.

Folyó szám	1872-73		1873-74		1874-75		1875-76		1876-77		1877-78		1878-79		1879-80		1880-81		1881-82		A tételék összes száma	A darabok összes száma	Ajándék utján megszerzettek értéke	Vétel utján megszerzettek értéke	Összes érték
	a tételék sz.	a drbok sz.	a tételék sz.	a drbok sz.	a tételék sz.	a drbok sz.	a tételék sz.	a drbok sz.	a tételék sz.	a drbok sz.	a tételék sz.	a drbok sz.	a tételék sz.	a drbok sz.	a tételék sz.	a drbok sz.	a tételék sz.	a drbok sz.							
1	39	51	88	106	7	7	4	6	9	21	—	—	—	—	2	2	1	1	4	1	155	194	10'68	936'08	946'76
2	11	6	17	34	114	152	11	4	2	2	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	159	202	18'14	181'17	199'31
3	45	123	19	21	15	15	6	6	3	7	—	—	2	2	2	2	2	7	—	—	94	182	7'50	109'95	117'45
	5	54	3	3	—	—	—	—	2	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	83	25'20	4'43	29'63
	203	267	3	3	101	136	5	24	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	318	436	0'80	108'34	109'14
4	8	12	4	4	4	4	1	1	7	7	2	2	3	3	2	2	—	—	—	—	37	40	38'70	200'09	239'60
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	41	94	—	23'17	23'17
5	14	49	6	7	1	10	21	58	3	11	1	1	—	—	8	74	8	74	2	32	64	316	—	253'08	263'80
6	4	4	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	3	3	—	—	—	—	9	9	2'50	25'23	27'73
7	11	82	4	4	—	—	—	—	3	3	1	1	—	—	—	—	2	2	—	—	21	92	—	73'30	73'30
8	2	20	61	82	47	85	4	5	—	—	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	119	197	—	—	—
9	17	43	5	12	—	10	1	2	—	4	—	—	—	—	3	16	—	—	—	—	26	104	—	855'30	855'30
10	28	241	23	197	10	20	—	13	—	6	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	62	506	—	202'06	202'60
11																					1115	2455	103'52	3974'27	3077'79

XII.

A tanoda leltára.

I. Könyvtár.

1. A tanári könyvtár a lefolyt tanévben a következő művekkel gazdagodott:

a) *Ajándékozás*: A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministeriumtól a „Néptanítók Lapja“ 1882. évfolyama. (3 frt.)

2. *Az Eggenberger-féle könyvkereskedéstől*: Dr. Koos Gábor: Növénytan (80); Kozma Gy. Földrajz I. és II. rész (1 frt 80 kr.); Lengyel Alajos: A vegytan vezérfonala I. és II. rész (1 frt 90 kr.); Kozma Gyula Földrajz III. r. (80); Suppán V. Számtan (80); Simonyi Zs. Magyar nyelvtan legúj. kiadás (80); Mihály J. Magyar olvasó-könyv I. r. (80), Simonyi Zs. Németnyelvkönyv (1 frt. 20).

3. *Tetty Nándor könyvkereskedőtől*: Francia nyelvtan elemei (Dr. Ploetz-Nagy — (40 kr.)

4. *A Franklin-Társulattól*; Scholtz A. Földrajz III. r. (1 frt).

5. *Csáthy Károly*. Kaszap Egyetemes Földirat (1 frt 40 kr.)

6. *Heinricke R.* Magyarok történelme. Vargyas E. (48 kr.)

7. *Reverencsics István*; Ulisses története, Dugonics, (?) Szt. István életrajza. Dr. Érdy J.

8. *Réthy L.* (aradi könyvkereskedőtől) Mértan elemei reál- és polg. isk. számára — Nesnera A. (50).

9. *Löwy József* (miskolci könyvkereskedőtől) Az osztrák m. monarchia földrajza. Dienes P. (60) Az ajándékozottak értéke: 13 frt 28 kr.

b) Vétel. 1. *Szakközlönyök és folyóiratok*: „Zalai Tanügy“ (1881—82; 2 frt), 2. „Középtanodai Tanár egyl. Közlöny“ (1881—82; 4 frt), „Természettud. Közlöny“ (1882; ért. 3 frt), „Középiszkolai Szemle“ (1882 ért. 5 frt), „Paedagogiai Szemle“ (1882. ért. 2 frt. 50), „Magyar Tanügy“ (1881—82. ért. 6 frt), „Poigári Iskola“ (1882. ért. 2 frt.), „Közoktatás“ (1882. első fele, ért 2 frt). Összes érték: 26 frt 50 kr.

2. *Tan- és kézi könyvek*: Dr. Lutter N. Betűszámtan (2 frt), Hozza Logarithmus (1 frt. 20 kr), Heller A. Természettan elemei I. és II. r. (2 frt. 40 kr.), Mocnik-Szász-számtan (50), Heller Á. Természettani földrajz (1 frt), Dr. Csiky K. Alkotmánytan tan. kép. sz. (1 frt 20), Ugyanaz polg. isk. számára (70 kr.), Dr. Abt A. Természettan VI. kiadás (3 frt 40), Dr. Borbás V. Növénytan (1 frt.), Dr. Wappler-Hittan (50 kr.),

Gábrily Az építészet kézikönyve (1 frt 80.), Mangold világtörténet I. II. III. r. (4 frt 50 kr.) Józsa S. Tornaiskola (1 frt 40), Hellwald Fr. „A Föld és népei“ I. II. és III. kötet, (díszösen bekötve: 19 frt 50 kr.) Összes érték: beleszámítva a postai költségeket (96 kr.): 42 frt. 6 kr.

II. Az ifjúsági könyvtár részére a következő művek szereztek meg: a) A történelmi könyvtár 1. 4. 5. 7. 9. 22. 29. 30. 31. 33. 37. 38. 40. 42. 44. 47. 54. számú füzetei (ért. bekötve: 8 frt 80. kr), b) Kis nemzeti muzeum: Kane: A sarkutazó I. és II. kötet (1 frt), Atya és fiu a XIX. században, Legouve E. I. és II. kötet (1 frt). Hogyan boldogulunk? Dr. Mathews W. I. és II. kötet (1 frt). Kölcsey F. válogatott munkái (50 kr.) Ezen füzetek bekötési díja 80 kr. — c) Olcsó könyvtár füzetek közül: 1. Dorottya-Csokonai V. M. 2. Kölcsey F. elbeszélései. 3. Machiavelli Macaulay T. B. 4. Karácsonyi ének — Dickens K. 5. Beszélyek az orosz életből Gozsel M. 6. Lindau P. Moliere. 7. Egy igaz ember Jósika M. 8. Virgil-Boissier Gaston. 9. Milton-Macaulay. 10. Byron-Macaulay. 11. Czuczor G. népies költeményei. 12. Zichy Antal Elbeszélései. 13. Szigligeti E. Magyar színészek életrajzai. 14. Andersen-Regék és mesék. 15. Kisfaludy K. vig beszélyei. 16. Kisfaludy K. versei. 17. Kisfaludy K. Csalódások. 18. Taine H. Az eszmény a művészetben. 19. Bodenstedt F. Schakespeare élete és művei. 20. Berzsenyi D. versei. 21. Bulver E. A jövő nemzedéke. 22. Bérczey K. A gyógyult seb. 23. Szigligeti E. A trónkereső. 24. Theophrastus jellemrajzai. 25. Olasz beszélyek. 26. Goethe F. Hermann és Dorottya. (Ért. bekötve: 9 frt 30 kr.) Hires utazók és utazások története Verne Gy. (50 kr.), Vértessy A. újabb beszélye I. és II. kötet. (1 frt) Ért. bekötve: 1 frt 20 kr. Összesen 25 frt 30 kr.

Tankönyvek: Gyulai. Magyar nyelv tan I. r. 1 péld. (80 kr.) Magyar olvasó I. r. 1 péld. (70), Magyar olv. II. r. 4 péld. (2 frt 80). Irodalom ismertető 1 péld. (1 frt 20 kr.) Torkos L. Magyar nyelv tan 1 péld. (90), Szalay L. Tatárjárás Magyarországon, 4 péld. (80), Simonyi Magyar nyelv tan II. r. 4 példány (2), Dr. Császár K. számtan I. r. 9 példány (5 frt 40 kr.) Számtan II. r. 2 péld. (1 frt 20), III. rész 5 péld. (3 frt.), Mértani alaktan I. r. 11 példány (13 frt 20 kr.) Szerkesztő planimetria 5 péld. (4 frt 50 kr.) Roller M. Mértan 1 péld. (1 frt), Betűszámtan Dr. Lutter N. 1 péld. 2), Kiss S. Osztrák-M. birodalom földr. 11 péld. (13 frt 20), Scholcz A. földrajz II. r. 2 péld. (2). III. r. 5 péld. (5), Egri közép katekiz. 8 péld. (2 frt 40.), Róder biblia tört. 2 péld. (56), Wappler: Hittan 1 péld. (50), Szabó J. — Ásványtan elemei 3 p. (1 frt 20.), Szécskai-Ásványtan 2

péld. (2 frt.) Graf németnyelvtan I. rész. 7 p. (5 frt 60) II. r. 1 p. (80). Dr. Csiky K. Alkotmánytan 1 drb. (70). Ladányi világtört. 2 péld. (1 frt 64). Helmár tört. r. térkép 3 péld. (60) Összes érték: 75 frt 70 kr. Ezen érték a 10°/_o-os könyvárusi engedmény levonása és a szállítási költségek hozzáadása után 70 o. é. frt 38 kr. az iskolaszék pénztárából fizettetett ki.

III. Természettani szertár. A légszivattyu,-napállító (Heliosztár) maximum-minimum thermométer, légtűzszerszám (pneumatikus tűzgyújtó) mint erős sérülés miatt használhatlanná vált eszközök Görög I. pesti tanszergyáros által kijavíttattak.

IV. Földrajzi szertár. A használhatlanná vált tellurium kijavíttatott.

Az Eggenberger-féle könyvkereskedéstől ajándék. „M. ország hegy- és vízrajzi térképe (50 kr) A földközi tenger medencéjének térképe (40); A m. sz. korona országainak k. térképe (40); Az osztrák-magyar monarchia k. térképe (40 kr.)

V. Rajzszerter. Az iskolaszék a következőket hozatta meg: 20 drb. á 75 kros és 12 drb festett mintalapok. Érték: 23 frt 25 kr.

VI. Szám- és mértani eszközök. Beszereztetett egy nagy fakörző (3 frt 50)

VII. Természtrajzi tornaszertár és régiségtár ezen lefolyt isk. évben nem gyarapodott.

VIII. Butorneműek, javítások és vegyesek. Zárigazítás. 3 szék s 1 asztal az V. osztályba (6 frt.), 3 drb aczelöntvény tinta-tartó (ért. szállítással együtt: 6 frt 17 kr), Egy uj nagy fali tábla, 4 drb. asztal és 11 drb. iskola tábla festés és vonalzása, 1 drb. krétatartó, 1 szék kiigazítása, (13 frt 50 kr.) A harang tengelyének megcsinálása és újra vasalása (1 frt 50 kr.), 3·5 klg. barna festék (1 frt. 5 kr.) 2 db. czirókseprű, (40 kr.) 1 nagy fejsze aczelosztatása és hozzá nyél csináltatása (70), 1 db. partvis seprű (75 kr.) 3 db. szivacs (2 frt 55 kr.) 1 üvegkorsó (38 kr.) 2 db. bádóg vitzartónak uj fenék csináltatás (1 frt 21.) Összesen 34 frt 21 kr.

XIII.

Jötekonyság és jutalmazások.

Városunknak polg. iskola ügye iránt melegen érdeklődő t. értelmisége a jelen tanévben is sietett az ügy számára meghozni az áldozatot, a mennyiben több szegénysorsu és magát föntartani teljesen képtelen ifju haladását iparkodott előmozdítani az által, hogy aláírás útján ingyen élelmezést ajánlott fel számukra. Itt érdekes megjegyezni, hogy az élelmezéssel segélyezetttek (összesen 7 növ.) közül vend fiu volt 4; ezen körülmény világosan a mellett szól, hogy a szegénysorsu, földmives vend nép szivesen részesitené gyermekét az eleminél magasabb foku kiképeztetésben és különösen, a mi magyar nemzetiségünk magasabb érdekeiből kifolyólag döntő fontosságú — *a magyarnyelv elsajátítására irányuló oktatásban*: ha valami segélyezés által megadatnának neki a módok és eszközök ezen nem csekély jelentőségű czélja elérésére nézve. Ezen köztudatban élő szükségesség kifolyásának tekinthető az iskola mellet létesített tápintézet, mely bár még csirájában van ugyan, de lételének, fejlődhetésének feltételeit birja a t. iskolaszéknek — mint létrehozójának — önzetlen buzgalmban és azon megérdemelt pártfogásban, melyben a hazafias és humans czélok iránt lelkesülő vidékbeli közönség és megyei hatóság részesíti s hisszük, hogyha a remények nem csalnak — a jövőben még nagyobb mértékben fogja részesíteni. Ezen tápintézetben a polgári iskola egyik fő támaszát fogja feltalálni, amennyiben annak közreműködése által ezután a vidékbeli szegénysorsu földmives oszt. gyermekeit is, kik eddig az ismert oknál fogva kényszerítve voltak távolmaradni az intézettől, nagyobb mértékben vonandja keblére s így nagy fontosságú, többször hangoztatott magyarosító missióját, támogattatva egy olyan tiszta magyar jelleggel biró város által — hol magyar szónál egyebet alig hallhat a tanuló, — elfogja érnei.

A még csirájában lévő tápintézet — még eddig csekély számu eszközeivel is tett már némi szolgálatot az ügynek, a mennyiben 1882. évi február hó 15-től év végéig junius hó 26-ig 2 szegény vend fiut tartott ki ebéd és vacsorával. Az értelmiség köréből élelmezést ajánlottak fel és aláírtak a következők: 1. Stierling Antal 1 tanulót 1882. évi január hótól év végéig — 6 hóig teljes ellátással. 2 Skublies Imre Csukics Adolf és Hajós Mihály 1—1 tanulót egész év alatt teljes ellátással. 3. Bellosits János 1 fiunak 6 hétre teljes ellátást. 4. Kelcz Gyula, Tomka

György, Nagy József, Barsch Henrik 1—1 tanulót 1 hónapig teljes ellátással. 5. Zárjeczky Vincze 1 tanulót egy hónapig ebéddel. 6. Kovács János 1 fiut hat hétre ebéddel. 7. Pollák Lázár 1 fiunak 1 óra ebéd és vacsora. 8. Löbel Ignác 1 fiunak 14 napra teljes ellátást. 9. Rosenberg Bernáth 1 fiunak 1 hónapra ebédet. 10. Lendvai Mátyás 1 tanulót 3 hétre teljes ellátással. 11. Ehrenreich János és Nagy Alajos 1—1 fiut 14 napra teljes ellátással. 12. Matyasovszky Vincze, Brenner György, Deutsch Max és Miklós Gergely 1—1 fiut 2 hétre ebéddel segélyeztek. 13. Dr. Király Mór 1 fiut 1 hónapra teljes ellátással. 15. Káposztás Ferencz 1 fiut 3 hétre ebéd és vacsorával. 16. Stein Antal 1 fiut 1 hétre ebéd és vacsorával.

2. T. Lenk Ödön ur az Eszterházi herczegség bérlője több év óta gyakorolt nagylelkűségéhez hiven az idén is 36. km. részint száraz részint nyers tűzifát kegyeskedett adományozni a polgári iskolára.

3. Az „Alsó-Lendvai takarékpénztár“ ez évben szokott nemeselelkűségét a polg. iskola mellé felállítandó tápintézzel évezette, 100 o. é. frtot adományozván annak alaptökéje gyarapítására.

4. A polg. iskolaszék 23 frt 50 krt utalványozott rajzeszközökre, 96 drb. új könyvvel 70 frt 38 kr. értékben 23 tanulót és 75 drb. ócska könyvvel ugyanannyit segélyezett; továbbá a sérülés miatt használhatlanná vált physikai- és földrajz eszközök kijavíttatására *26 o. é. frt* utalványozott.

5. A szorgalmas tanulók megjutalmazására a következő jótevő aláírók adományoztak; Hajós Mihály 4 frtot, Tomka György 3 drb. ezüst huszast, Pollák Lázár 2 frt. Brenner György 50 krt, Pöszér Fer. 50 krt. Ráth J. 50 krt. Dr. Király Mór 1 frt, Bello-sits J. 1 frt, Nagy Józ. 1 frt, Schvarcz Jakab 50 kr., Skublics Imre Izsó Ferencz, Zárjeczky Vincze, Nábráczky Lajos, Nagy Alajos, Harmos Zoltán, Kelec Gyula, Gordignáni Ferencz, Freyer Fülöp Kovács János, Löbl Ignác, Miklós Gergely 1—1 frtot; Karabélyos Elek 2 frtot; Ehrenreich János, Barsch Henrik, Vámosy Lajos, Hadinyák Ferencz 50—50 krt, Rosenberg Bernát 3 drb. ezüsthuszast; Poppel Lajos, Deutsch Miksa 2—2 db. ezüst huszast, Brünner S. 1 db. ez. husz. Dobos Lajos 1 db. ez. husz. és 25 krt. Összeg: 27 frt 25 kr. és 12 drb. ez. huszas.

Az itt valamint a leltárban felsoroltakért az intézet és az ifjuság nevében az iskolaszék és tantestület hálás köszönetüket nyilvánítja!!

Segélyezették és jutalmazottak.

1. A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur RácZ Alajos V. oszt. tanulónak a Szvoboda-féle 105 frtos ösztöndíjat kegyeskedett adományozni.

2. A Molnár-féle alapítvány kamataiból a lefolyt tanévben is 2 ifju nyert segélyt u. m. Kámán Lajos III. o. t. 16 frt 16 krt. és ZsilavecZ Lajos I. oszt. t. 10 oé. frtot.

2. Ingyen élelmezésben részesültek : Kiss Márton, Spindler Gyula, Ivér Mátyás, Terbocsa István, Hartman Károly és Karika István, két utóbbi f. évi február 15-től év végéig (5—5 hónapig) a tápintézet segélyezése folytán.

4. Az iskolaszék a tandijakat a következő tanulóknak engedte el : a) egészen (9 frt 50. kr.) Löbl Zsigmond, Klein Ede, Terbocsa István, BarbaireZ József, Polesinczky Emil, Kolonits Lajos, Harmann Károly, Órbán Lajos, ZsilavecZ Lajos, I. oszt. Zvér Mátyás, Kohn Jakab, II. oszt. Kiss Márton, Tkalcsecz János, Kámán Lajos, Spindler Gyula és Bókán Frigyes III. oszt. Kohn Arnold, IV. oszt. és RácZ Alajos, V. oszt növendékeknek ; b) 8 frt tandíjt elengedett : Karika István, Kuczuván János I. oszt. tanulóknak ; és c) a féltandíj (5 o. é. frt) elengedetett : Tivadar Ferencz I. oszt. Turza János és Táncczos István II. oszt. tanulóknak. Az elengedett tandíjak összege : 202 frt. o. é.

5. Tankönyveket az iskolától használatra kaptak *mind azon tanulók kit tandíj elengedésben részesültek* ; 96 drb. új tankönyv (70 frt 38. kr. értékben) és 75 drb. ócska könyv osztatott ki használatra.

6. A jutalmazásra begyült összeg a következőkép használatott fel. Polesinczki Emil, Kolonics Lajos 2-2 drb. ez. frt Zakály Károly, Petőfi összes költ. népies kiad. (à 2 frt.) Guttman Lajos, és Tivadar Ferencz Dolinay Gy. „Gyöngysorok“ ez művével jutalmaztattak meg az I. osztályban ; a II. osztályban : Kohn Jakab 2 ez. frt. Ivér Mátyás Pétőfy költ. népies kiadását és Freyer József : „Regék a m. előidőből (1 frt.) nyerték jutalmul ; a III oszt. Kiss Márton 3 drb. ez. frt. Spindler Gyula 9 drb. ez. huszast, Bókán Frigyes Petőfi költ. és Masantczker Arnold Dr. Schneider O. Képes atlaszát nyerték ; a IV. osztályban : Kohn Arnóld : Magyar írók arczképei és jellemrajzai* (3 frt.) Török Kálmán Szász k. a Versszavallás k. könyvét, Hajos Kálmán Petőfi-reliquiák- Halasi A. tól és az V. oszt. RácZ Alajos Vörösmarty életrajzát- Gyulai Páltól (3 frt.) nyerték el.

XIV.

Tudnivalók a jövő iskolai évre.

1. A jövő, azaz: 1882- 83. tanítási évre a tanulók felvétele vagy beiratása aug. 30-tól szeptember 3-ig bezárólag, a tanácskozási teremben történik. A főlvétetni kívánó tanulók szülei vagy ezek helyettesei kíséretében tartoznak megjelenni.

2. A díjtalan felvételi vizsgálat, ugyszintén a javító- és potlővizsgálatok szept. 3-án délután tartatnak meg.

3. A polg. iskola I. osztályába szabályszerűen csak oly tanuló léphet be: a) a ki legalább a 9 évet betöltötte, b) kinek az elemi iskola IV. osztálya számára kiszabott tantárgyakban elegendő jártassága van s ezt a felvételi vizsga útján is igazolni tudja, c) ki az elemi iskola IV. osztályáról bizonyítványt mutat fel s a magyar nyelv oktatásához megkívántató ismeret birtokában van.

4. A polgári iskola bármely osztályába bevehető minden oly tanuló, ki koránál fogva az általa kijelölt osztályba beillik és az ezen osztályhoz megkívántató előkészültségről vizsgálat útján bizonytságot tesz; a középiskolákból átlépni szándékozó tanuló bizonyítványa alapján a következő osztályba felvétetik.

5. A polgári iskola négy első osztályából átléphet a tanuló a középtanoda megfelelő osztályába. Ezen esetben;

a) ha gymináziumba akarja magát felvétetni, köteles a latin nyelvből az illető osztályban megkívántató jártasságát vizsgálat útján bebizonyítani;

b) ha reáliskolába lép, köteles a francia nyelvbeli megfelelő jártasságról tanuságot tenni.

6. A polgári iskola IV. osztályát bevégzett tanuló, ha szakiskolába akar átmenni, átléphet:

a) a tanító- képezdébe, b) a kereskedelmi iskolába, c) a közép- ipartanodába, d) az országos mintarajztanodába.

A polgári iskola hat osztályát bevégzett tanuló előtt a következő pályák állanak nyitva:

a) alkalmaztathatja magát állami hivatalokra, vasuti gyakor-nokságra, a nem kincstárilag kezelt póstai, távirdai kezelői szol-gálatra, számtiszti hivatalokra a miniszteriumoknál, vámi, pénzü-győri, fogyasztási adói, pénz- és adóörségi, dohánybeváltási, gyártási és eladási, lottó, bélyegző és sóhivataloknál, a megyéknél segéd és kezelői állomásokra stb.

b) ipari, kereskedelmi, biztosító társulatoknál, pénzüintézeteknél.

8. Ha a VI. osztály bevégzése után is tovább akarja tanul-

mányait folytatni, átléphet a gazdasági, erdészeti. állatorvosi középintézetekbe.

9. A tandij egész évre 10 frt. Első fele a beiratáskor, a második februárban fizetendő. Az 50. kr. beiratási díjt kivétel nélkül minden növendék tartozik fizetni.

10. A szegénységi és jó előmenetelről szóló bizonyítványokkal felszerelt s a tandij elengedését, tankönyvekkel való segélyezést kérő folyamodványok a községi polg. iskolaszékhez czimezendők és beiratáskor az igazgatónak adandók át; az ingyen étellemezés nyerhetése végett a kérelmek legkésőbb aug. 25-ig benyújtandók az igazgatóhoz ugyancsak a közs. iskolaszékhez czimezve.

11. Tankönyvekkel és tanszerekkel csak olyan tanulók láttnak el, kiknek a tandij fele elengedett.

12. Azon növendékek, kik egy, vagy legfeljebb két tantárgyból elégtelen érdemjegyet kaptak, a jövő tanév elején javító vizsgálatot tehetnek, a miről aug. 30-ig tartoznak jelentést tenni az igazgatónál. Azon növendékek pedig, kik kettőnél több tantárgyból kaptak elégtelen érdemjegyet, az osztálynak ismétlésére utasíttatnak.

13. Kik latin nyelvet és zenét akarnak tanulni, ebbeli szándékaikat a beiratáskor jelentsék ki.

14. Oly polgárok, kik tanulókat óhajtanak kosztba és szállásra fogadni, azt aug. vége felé az igazgatóval tudassák.

Az igazgatóság.

Az alsó-lendvai polgári fiú-iskolában tanult ifjak statisztikai kimutatása

az intézet fennállása óta (1872.—1882.) elmúlt 10 évről.

Tanévek	Osztály	Beiratkozottak		Vallás szerint				Nemzetiség szerint				Helyzet szerint		A szülők polgári állása szerint										Az intézetből eltávoztak														Jutalmazottak			Jutalmazásokra aláírtak			Segélyezettek			Az iskolaszék által														
		osztályonként	összesen	róm. kath.	ág. hitv.	hely. hitv.	mózes vallású	magyar	német	vend	horvát	helybéli	vidéki	Helybéliek					Vidékiek					Az intézetből eltávoztak														Jutalmazottak			Jutalmazásokra aláírtak			Segélyezettek			Az iskolaszék által														
												értelmiségi	önálló östermelők	önálló kereskedők és iparosok	személyes szolgálatot tevők és munkások	összes	osztályonként	tanévek sz.	értelmiségi	önálló östermelők	önálló kereskedők és iparosok	személyes szolgálatot tevők és munkások	összes	osztályonként	tanévek sz.	Helybéli és vidéki szülők összesen	Az 1881—82. isk. évben az intézetben tanult	vidéki polg. iskolába	gymnasiumba	realiskolába	tanító-képzésbe	gazda	kereskedő	iparos	hivatalnok	jegyző segéd	írnok	kat. pályára lépett	választott pályára nem tudaték	Molnar-féle ösztön-díjjal	Szaboda-féle ösztön-díjjal	Jutalom-könyvekkel és pénzekkel	Jutalmazásokra aláírtak sok utján begyűjt	élelmezéssel	tandij elengedéssel	tankönyvekkel	elengedett tandíjak	beszerzett tan-könyvek értéke													
1872/73.	I.	17		10		7	15	2		10	7	3		6	1	10	3		4		7	14	14	38													6																								
	II.	21	88	19		2	21			18	3	10		4		14	2	3	2		7	7	14	38												9																									
1873/74.	I.	11		11		5	8	1	2	5	6	1		3		4	2	4	1		7	5	18	44																																					
	II.	14	44	9		5	13	1		9	5	3		5	1	9	1	4	4		5	5	18	44		1																																			
	III.	19		17		2	19			13	6	8		5		13	3	2	1		6	6	18	44																																					
1874/75.	I.	10		9		1	7		2	7	3	1		2		4	1	5		1	6	4	14	34																																					
	II.	7	34	7		1	6		1	7	1	1		2		3	1	1		2	4	1	14	34																																					
	III.	7		6		1	7			7	2	2		3		6	1	1		2	1	1	14	34																																					
	IV.	10		9		1	10			10	4	4		3		7	2	1		3	1	3	14	34																																					
1875/76.	I.	13		11		2	11	1	1	7	6	3		3	1	7	4	1	1		6	4	20	39																																					
	II.	11		10		1	6	2	1	3	8	3		2	1	3	2	4	1	1	8	4	1	20	39																																				
	III.	7	39	7		1	6		2	3	4	1		2	1	3	1	3	1	1	8	4	20	39																																					
	IV.	6		6		1	6			3	4	2		2		4	1	3	2	2	4	2	2	20	39																																				
	V.	2		1		1	2		2	2	2	1		1		2	1	1	1	1	2	2	2	20	39																																				
1876/77.	I.	20		13		6	18	1	1	14	6	3		2	8	1	14	2	2	2	6	5	18	49		1																																			
	II.	11		9		2	8	1	2	6	5	3		2	2	6	2	2	2	2	5	4	3	18	49		1																																		
	III.	7	49	7		1	4	2	1	3	4	3		3	1	3	2	3	1	1	4	3	3	18	49																																				
	IV.	5		5		1	5			2	3	1		1	1	2	2	3	1	1	3	3	3	18	49																																				
	V.	4		4		1	4			4	4	1		1	1	4	2	4	1	1	4	4	3	18	49																																				
	VI.	2		1		1	2		2	2	1	1		2	1	2	2	1	1	1	2	3	3	18	49																																				
1877/78.	I.	27		19	1	1	6	1	2	19	8	10		2	7	19	2	4	2	8	4	19	53		4	1	2																																		
	II.	11		7		4	10			7	4	1		1	6	7	1	1	2	4	4	4	19	53		1																																			
	III.	9	53	8		1	6	1	1	5	4	2		1	1	5	2	2	2	4	4	4	19	53																																					
	IV.	4		4		1	2			1	1	1		1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	19	53																																				
	V.	2		2		1	2		1	2	3	1		1	1	2	2	2	1	1	3	3	3	19	53																																				
1878/79.	I.	13		10		3	10		2	7	6	3		4	4	7	3	1	2	6	3	14	36		4	1	2																																		
	II.	9		5		4	8		1	6	3	4		2	2	6	2	2	1	3	3	2	14	36		2	1																																		
	III.	6	36	4		2	6			4	2	1		2	1	4	1	1	1	2	2	2	14	36		1																																			
	IV.	7		6		1	5	1	1	4	3	2		2	1	4	2	2	1	3	3	3	14	36																																					
	VI.	1		1		1	1		1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14	36																																				
1879/80.	I.	11		9		2	9		1	7	4	3		4	4	7	2	2	1	4	3	9	27		2	2	1																																		
	II.	7		6		1	5		1	4	3	2		2	2	4	2	1	1	3	3	9	27		4	1																																			
	III.	5	27	4		1	4		1	4	1	3		2	1	4	1	1	1	1	1	1	9	27		2	1																																		
	IV.	4		3		1	4		1	3																																																			